

Leidraad

Samenwerken met ouders

Vijf aanbevelingen voor het basisonderwijs
en het secundair onderwijs

Leer punt

Leidraad

Samenwerken met ouders

Vijf aanbevelingen voor het basisonderwijs
en het secundair onderwijs

Jan De Mets, Iris Vandevelde, Marie Seghers, Annelies Jehoul,
Mariet Schiepers, Wendelien Vantieghem

In opdracht van

Leer punt

Tekstkaders
In de gekleurde tekstkaders vind je extra informatie.
De blauwe kaders vertellen je meer over wetenschappelijke achtergronden, de informatie in de paarse kaders is meer praktisch van aard.

Voorwoord 06

Aanbevelingen samengevat 08

1. Inleiding 11

2. Aanbevelingen

1. Maak van ouderbetrokkenheid een effectief partnerschap 14
2. Communiceer toegankelijk en op maat 23
3. Ondersteun thuisbetrokkenheid 29
4. Benut de kracht van externen 37
5. Werk een partnerschapsbeleid met ouders uit 43

3. Meer lezen over samenwerken met ouders 49

Referenties 52

Beste lezer

Welkom bij onze Leidraad Samenwerken met ouders. Met deze leidraad willen we leerkrachten, schoolleiders, pedagogisch begeleiders, lerarenopleiders en andere onderwijsprofessionals ondersteunen om leerlingen de vaardigheden aan te leren die ze nodig hebben om meer en beter te leren.

Waarom een leidraad?

Als kenniscentrum wil Leerpunt **de onderwijspraktijk versterken met inzichten uit wetenschappelijk onderzoek.** Een van de manieren waarop we dit doen, is via 'leidraden'. Dit zijn praktische gidsen die gefundeerde aanbevelingen en bruikbare tips bieden voor de klas- en schoolpraktijk. Ze richten zich op leraren, schoolleiders, zorgcoördinatoren, pedagogisch begeleiders, lerarenopleiders en andere onderwijsprofessionals uit het basis- en secundair onderwijs.

Een leidraad is géén handboek dat stap voor stap voorschrijft wat je moet doen. In het onderwijs bestaat immers zelden één aanpak die in elke klas en voor elke leraar werkt. **Verschillende situaties vragen nu eenmaal om verschillende werkwijzen.** Het is de bedoeling dat een leidraad inspireert, uitdaagt en uitnodigt tot reflectie en professionele dialoog binnen schoolteams. Op die manier ondersteunt en stimuleert de leidraad scholen om weloverwogen keuzes te maken bij het vormgeven van hun onderwijspraktijk.

Daarnaast ziet Leerpunt een leidraad als een krachtig hulpmiddel om samenwerking tussen onderwijsprofessionals te stimuleren. Door verschillende expertises samen te brengen, streven we ernaar de onderwijskwaliteit duurzaam te vergroten.

Waarom deze leidraad over samenwerken met ouders?

De thema's van onze leidraden spelen rechtstreeks in op de kernprioriteiten van het Vlaamse onderwijsveld. Leerkrachten en schoolleiders geven aan dat ze meer houvast zoeken bij thema's die cruciaal zijn voor kwaliteitsvol onderwijs. Deze noden zijn gebundeld in de kennisagenda van Leerpunt.

Samenwerken met ouders kwam daaruit naar voren als een thema waarvoor een grote behoefte aan wetenschappelijk geïnformeerde kennis én praktische vertaling bestaat. De Leidraad Samenwerken met ouders bundelt de meest recente en relevante nationale en internationale onderzoeksbevindingen rond dit onderwerp en beantwoordt de centrale vraag:

Hoe kunnen onderwijsprofessionals, op basis van wetenschappelijk onderbouwde inzichten en evidence-based tools, het samenwerken met ouders in het basis- en secundair onderwijs stimuleren — en dit in uiteenlopende contexten? Wij reiken aanbevelingen aan die helpen om deze inzichten concreet toe te passen in de klaspraktijk.

LEESTIP

De leidraden van Leerpunt

De leidraden hebben als doel om te inspireren en uit te nodigen tot reflectie en professionele dialoog binnen schoolteams. Op die manier ondersteunt en stimuleert de leidraad scholen om weloverwogen keuzes te maken bij het vormgeven van hun onderwijspraktijk.
Sinds het voorjaar van 2025 worden de leidraden stelselmatig gepubliceerd op de website van Leerpunt. Ook de leidraad die je nu in handen hebt.

Leidraden Leerpunt
leerpunt.be

"Leidraden leiden onderwijsprofessionals via onderbouwde aanbevelingen naar praktische tips en aanpakken voor de klaspraktijk."

De nadruk ligt op het basisonderwijs, waar het meeste onderzoek rond dit thema is gevoerd. Waar mogelijk nemen we ook onderzoeksinzichten en voorbeelden uit het secundair onderwijs mee.

Hoe komt een leidraad tot stand?

Een leidraad ontwikkelen is een zorgvuldig proces in meerdere fasen, waarbij zowel onderzoekers als onafhankelijke beoordelaars betrokken zijn. Het traject start met een overheidsopdracht die Leerpunt uitschrijft. **Onafhankelijke organisaties** kunnen vervolgens voorstellen indienen; Leerpunt ontwikkelt de leidraden dus niet zelf.

Een onafhankelijke beoordelingscommissie evalueert de voorstellen. De organisatie die het beste voorstel indient en voldoet aan de kwaliteitscriteria, krijgt de opdracht toegewezen. Voor deze leidraad over samenwerken met ouders werd samengewerkt met onderzoekers van de Universiteit Gent en KU Leuven.

Het ontwikkelproces voor deze leidraad kende meerdere stappen. Ten eerste werd een systematische review uitgevoerd van bestaand onderzoek naar effectieve interventies voor samenwerken met ouders. Daarbij bouwden de onderzoekers voort op inzichten van de Britse Education Endowment Foundation (EEF), die onderwijsprofessionals via praktische toolkits toegang biedt tot onderwijsonderzoek. De onderzoekers namen daarnaast ook recente Nederlandstalige studies mee.

Ten tweede werd een panel van nationale en internationale experts in verschillende fasen betrokken. Er vonden twee focusgroepen met dit panel plaats, enerzijds om de kennisnoden en praktijkervaringen rond samenwerken met ouders in Vlaanderen te verzamelen, en anderzijds om de inhoud, volgorde en toepasbaarheid van de aanbevelingen in de leidraad te bepalen. Daarnaast gaven de experts ook drie keer schriftelijke input om 1) de inhoud en volgorde van de aanbevelingen te bepalen 2) praktijkvoorbeelden uit de Nederlandstalige context te verzamelen en 3) de leidraad te evalueren op wetenschappelijke kwaliteit, praktijkrelevantie en toegankelijkheid voor Vlaamse onderwijsprofessionals. Tot slot werden ook zeven onderwijsprofessionals individueel geïnterviewd om de haalbaarheid en bruikbaarheid van de leidraad af te toetsen.

Na afronding werd de leidraad voorgelegd aan de **wetenschappelijke en gebruikerscommissie** van Leerpunt, die finaal beslist of deze voldoet aan de kwaliteitsnormen. Uiteindelijk heeft al dit werk geresulteerd in deze leidraad waarin we wetenschappelijke en praktijkgerichte informatie op een toegankelijke manier presenteren. Omwille van de leesbaarheid opteerden we ervoor om in deze leidraad naar leerkrachten en leerlingen te verwijzen met de hij-vorm.

Veel lees- en leerplezier!
Team Leerpunt

LEESTIP

Schrijf je in op onze nieuwsbrief

Via onze nieuwsbrieven blijf je op de hoogte van de nieuwste publicaties, oproepen tot nieuwe leidraden, onderzoeksprojecten of samenwerkingen. Inschrijven kan via onze website.

Nieuwsbrief
leerpunt.be

Deze leidraad formuleert vijf aanbevelingen die kunnen gebruikt worden door leraren, pedagogisch begeleiders, lerarenopleiders en andere onderwijsprofessionals om het beste uit al hun leerlingen te halen. Hieronder vind je een samenvatting van de vijf aanbevelingen.

1 Maak van ouderbetrokkenheid een effectief partnerschap

- Ouderbetrokkenheid is een vlag die vele ladingen dekt. Ingevuld als partnerschap met ouders veronderstelt het gelijkwaardigheid en wederkerigheid.
- Gelijkwaardigheid betekent niet 'gelijk-zijn'. De school blijft de hoofdverantwoordelijke, voor het leren van het kind én voor het initiëren van het partnerschap. Ouders en scholen hebben verschillende rollen en gaan hierover in dialoog.
- Wederkerigheid maakt afstemming mogelijk tussen school en thuis, zodat de leerling verder kan groeien en leren. Wederkerigheid veronderstelt luisterbereidheid, een uitnodigende houding en respect.
- Een effectief partnerschap realiseren met alle ouders vraagt bewustzijn van je eigen referentiekader als leerkracht en van de ervaringen, percepties en achtergrond van ouders. Daarom is het ook wenselijk dat ouders en leerkrachten elkaar kennen.
- Alles begint met vertrouwen en voldoende verbindingsmomenten – formeel en informeel – om de relatie met de ouders te verfijnen en te versterken, gericht op het leerproces van het kind.
- Naarmate de schoolloopbaan vordert, groeit de rol van de leerling. Ouders en school ondersteunen samen het eigenaarschap van de leerling.

→ Lees hierover meer op pagina 14

2 Communiceer toegankelijk en op maat

- Effectieve communicatie tussen school en ouders begint met vertrouwen en verbinding.
- Effectieve communicatie veronderstelt een doordachte en transparante aanpak, geïnitieerd vanuit de school en rekening houdend met de diversiteit van de gezinnen.
- Daarbij is het essentieel dat scholen helder, eenvoudig en via diverse kanalen communiceren, rekening houdend met mogelijke drempels zoals taal, geletterdheid of digitale vaardigheden. Technologie kan communicatie ondersteunen, maar persoonlijk contact blijft cruciaal.
- Een gedifferentieerde aanpak op maat, afgestemd op de noden van ouders, verhoogt de betrokkenheid en het leerproces van leerlingen.

→ Lees hierover meer op pagina 23

3 Ondersteun thuisbetrokkenheid

- Onder thuisbetrokkenheid verstaan we alles wat ouders in de thuiscontext (kunnen) doen om de school- en leerloopbaan van hun kinderen te ondersteunen. Dit heeft het grootste effect op het schoolsucces van leerlingen, meer dan ouderbetrokkenheid die zich op school afspeelt.
- Scholen kunnen thuisbetrokkenheid ondersteunen, daarbij rekening houdend met de draagkracht en de diversiteit in kennis, ervaring en percepties van ouders.
- De school heeft een duidelijke visie op thuisbetrokkenheid en bewaakt daarbij het onderscheid tussen school- en thuiscontext.
- Zaken waarvan we weten dat ze kinderen echt vooruithelpen, zijn hoge verwachtingen, talige interactie en samen lezen. Extra krachtig is vertrekken vanuit de praktijken en kennis van de gezinnen zelf. Bij het stimuleren van ouders om te helpen met huiswerk is omzichtigheid geboden.
- Als school kan je ouders informeren, materialen aanbieden en hen via laagdrempelige contactmomenten met ouders én kinderen versterken. *Modelling* is daarbij effectief.

→ Lees hierover meer op pagina 29

4 Benut de kracht van externen

- Samenwerken met ouders brengt uitdagingen met zich mee die de expertise en draagkracht van een school overstijgen. Schoolnabije en schoolexterne partners kunnen ouders, scholen én het partnerschap versterken.
- Wanneer deze partners meewerken, is blijvende betrokkenheid van de school op de ouders noodzakelijk om een duurzaam effect te garanderen.
- Niet alleen externen versterken ouders, ook andere ouders kunnen hen ondersteunen. De school kan dit faciliteren.

→ Lees hierover meer op pagina 37

5 Werk een partnerschapsbeleid met ouders uit

- Een goed partnerschap met ouders vraagt een weloverwogen aanpak, gestut door een samenhangend beleid.
- Een duidelijke visie geeft richting aan keuzes en geeft ook weer wat het schoolteam moet kennen, kunnen en willen in functie van een goed partnerschap. Bij het opstellen van een visie komen alle aanbevelingen uit de Leidraad Samenwerken met ouders samen.
- Belangrijk is een geïntegreerde aanpak gericht op de lange termijn. Zo is goed partnerschap minder gevoelig voor personeelswissels.
- Om het partnerschap in de vingers te krijgen, is professionalisering nodig. Het gaat om inzichten en vaardigheden rond communicatie, omgaan met diversiteit, (kans)armoede, lage socio-economische status, enzovoort.
- Ook de stem van de ouders zelf kan het best niet ontbreken.

→ Lees hierover meer op pagina 43

1. Inleiding

Deze leidraad wil scholen ondersteunen bij het versterken van de samenwerking met ouders, met als doel het leren en de ontwikkeling van leerlingen te bevorderen. Met 'ouders' bedoelen we alle opvoedingsactoren: ouders, grootouders, pleegouders, opvoeders, voogden … In de praktijk werken schoolteams al op verschillende manieren samen met gezinnen: via oudercontacten, communicatie, klasbezoeken of gezamenlijke evenementen zoals het schoolfeest. Toch blijft het betrekken van alle gezinnen een uitdaging, vooral wanneer het gaat om ouders in een kwetsbare situatie. In deze leidraad ligt de nadruk daarom op initiatieven die uitgaan van een gelijkwaardig partnerschap tussen school en ouders, en die een aantoonbaar positieve impact hebben op het leren van leerlingen.

Samenwerken met ouders: een uitdaging

Veel scholen hechten belang aan ouderbetrokkenheid, maar botsen in de praktijk op **uitdagingen**. Verwachtingen van scholen en ouders over wat 'betrokkenheid' inhoudt, komen niet altijd overeen. Verschillen in achtergrond, taal, opleidingsniveau of ervaringen kunnen ertoe leiden dat niet alle ouders zich welkom voelen of zich in staat achten om actief deel te nemen aan schoolse activiteiten. Signalen zoals afwezigheid op oudercontacten of een gebrek aan respons op communicatie worden soms verkeerd geïnterpreteerd. Deze misverstanden kunnen leiden tot wederzijds onbegrip en versterken bestaande ongelijkheden. De drempels bevinden zich niet alleen binnen gezinnen, maar ook in de gewoonten, structuren en verwachtingen van het onderwijs zelf.

Meer traditionele vormen van ouderbetrokkenheid volstaan vaak niet om deze complexiteit aan te pakken[1]. Daarom groeit zowel in onderzoek als in de praktijk, in Vlaanderen en internationaal, de aandacht voor het idee van **partnerschap als alternatief voor 'ouderbetrokkenheid'.** In plaats van eenrichtingsverkeer waarbij ouders vooral reageren op vragen van de school, staat in dit model de wederkerige samenwerking centraal: beide partijen erkennen elkaars kennis en rol, en zetten zich samen in voor het leren van het kind[2]. In een echte samenwerking komen ook de vragen, zorgen en verwachtingen van ouders aan bod, in functie van het welzijn en de ontwikkeling van hun kind.

In Vlaanderen wordt er in scholen naast communicatie nog relatief weinig structureel ingezet op strategieën die dit partnerschap actief ondersteunen[3]. Deze leidraad wil daarin verandering brengen.

Waarover gaat deze leidraad (niet)?

Deze leidraad vertrekt bewust vanuit het begrip **'partnerschap tussen school en ouders'**, in plaats van het klassieke 'ouderbetrokkenheid'. Het partnerschap is gericht op het ondersteunen van het leren en de brede ontwikkeling van leerlingen. Het model vertrekt vanuit gelijkwaardigheid: beide partijen zijn actief betrokken, met een open houding ten aanzien van elkaars perspectief en mogelijkheden. Naarmate leerlingen ouder worden, komt hun eigen rol binnen deze samenwerking ook meer op de voorgrond.

We richten ons hier bovendien vooral op samenwerking met **gezinnen die risico lopen op uitsluiting**. Mondige ouders, die op een andere manier uitdagend kunnen zijn voor scholen, vallen buiten de focus. De nadruk ligt op het basisonderwijs, waar het meeste onderzoek rond dit thema is gevoerd. Waar mogelijk nemen we ook onderzoeksinzichten en voorbeelden uit het secundair onderwijs mee. Buitengewoon onderwijs vraagt een specifieke aanpak en valt, net als OKAN, buiten de scope van deze leidraad. Toch kunnen de basisideeën en onderzoeksbevindingen ook inspirerend zijn voor deze onderwijsvormen. De praktijk zal veelal nog iets complexer zijn, gezien de multi-problematiek van gezinnen in maatschappelijk kwetsbare situaties (gezinnen met een recente migratieachtergrond, niet-begeleide minderjarigen, beperkte mogelijkheden van informeel contact met ouders gezien busvervoer, enzovoort).

De praktijken die we aanhalen komen vooral uit de **(voor)stedelijke context**. We erkennen dat scholen in plattelandsgemeenten niet altijd een beroep kunnen doen op dezelfde diensten en ondersteunende organisaties als scholen in de (groot)stedelijke context. We merken wel dat zogenaamde 'stedelijke' omstandigheden zich meer en meer voordoen in kleine(re) gemeenten, zoals de toename van mensen met een (recente) migratieachtergrond. In die zin kunnen deze gemeenten ook veel leren uit de manier waarop stedelijke scholen deze fenomenen hebben aangepakt.

Deze leidraad ondersteunt scholen bij het versterken van de samenwerking met ouders als partners in het leren en de ontwikkeling van leerlingen. Ze focust op praktijken die een gelijkwaardig partnerschap bevorderen en een aantoonbare impact hebben op leerwinst en welzijn.

We bespreken in deze leidraad vooral vormen van samenwerking die een aantoonbare impact hebben op **leerwinst**. Dat begrip wordt ruim ingevuld: het gaat niet alleen om academische resultaten (zoals punten of toetsresultaten), maar ook om studievaardigheden, sociaal-emotionele ontwikkeling, welbevinden en aanwezigheid op school. Studiekeuzeprocessen maken geen deel uit van deze leidraad.

Waarop is deze leidraad gebaseerd?

Deze leidraad is gebaseerd op de gids *'Working with Parents to Support Children's Learning' van de Education Endowment Foundation* (EEF, 2017)[4], aangevuld met recent internationaal en Nederlandstalig wetenschappelijk onderzoek. De gids werd aangepast naar de Vlaamse context met input van praktijk- en beleidsexperten.

Ouderlijke betrokkenheid – vooral thuis, en ondersteund vanuit een schoolse context – blijkt een belangrijke voorspeller van schoolsucces. Tegelijk blijft het moeilijk om precies te bepalen welke vormen van samenwerking het meest effectief zijn. In het onderzoek worden **uiteenlopende invullingen van het begrip ouderbetrokkenheid** gebruikt, wat leidt tot een breed en soms verwarrend onderzoeksveld.

Hoewel grootschalig, robuust onderzoek naar de effectiviteit van het partnerschapsmodel nog in ontwikkeling is en de effecten vaak moeilijk te meten zijn, tonen eerste resultaten aan dat **wederzijdse communicatie** en een **strategische samenwerking rond de ontwikkeling van de leerling** een positieve impact hebben op de leerresultaten[5]. Vooral acties die de **thuisbetrokkenheid** versterken binnen een gedeeld partnerschap blijken effectief.

2. Aanbevelingen

Aanbeveling 1

Maak van ouderbetrokkenheid een effectief partnerschap

Wat staat centraal wanneer we spreken over 'partnerschap'? 'Wederkerigheid' is een cruciaal begrip. Het duidt op de gedeelde verantwoordelijkheid die zowel ouders als school hebben ten opzichte van het einddoel: de groei en ontwikkeling van de leerlingen. Het gaat niet om een gelijke relatie; daarvoor zijn de taken en rollen te verschillend. Het gaat veeleer om gelijkwaardigheid. Zeker ouders met maatschappelijk kwetsbare kenmerken, waarvan de achtergronden, vaardigheden of referentiekaders heel anders kunnen zijn dan die van het schoolteam, vragen om een laagdrempelige en flexibele aanpak. Alles begint met vertrouwen en een warm onthaal.

1. Wat is een 'partnerschap tussen school en ouders'?

Een partnerschap betekent dat school en ouders **samenwerken** in functie van de groei en ontwikkeling van leerlingen, met gedeelde verantwoordelijkheden en een afgestemde aanpak. Je maakt daarbij duidelijke afspraken, expliciteert wederzijdse verwachtingen en communiceert helder, afgestemd op elkaars mogelijkheden. Studies tonen aan dat een dergelijk partnerschap leidt tot betere leerprestaties en meer welzijn bij leerlingen. Het bevordert ook de thuisbetrokkenheid van ouders. Die positieve effecten gelden voor álle ouders, ongeacht opleidingsniveau of migratieachtergrond[6].

Belangrijk is dat schoolteam en ouders elkaar als **gelijkwaardige partners** beschouwen en elkaars **rol erkennen en waarderen.** De kennis, hulpbronnen en competenties waarover de ouders beschikken, worden bij voorkeur aangeboord en versterkt.

Als leerkracht beschouw je dan ook de kennis en hulpbronnen van **alle** ouders als waardevol[7]. Een centraal begrip in het partnerschap is **'wederkerigheid'**, wat meer is dan enkel het communiceren in twee richtingen. Het houdt onder meer in dat bij elke afstemming beide partijen elkaar voldoende informatie geven zodat de leerling verder kan groeien en leren. Luisterbereidheid, een uitnodigende houding, respect en nieuwsgierigheid naar wat de ander over de leerling kan vertellen, zijn belangrijk.

Ten slotte mag je ook de **leerlingen** zelf niet vergeten: wat is hun plaats in het partnerschap? Leerlingen spelen immers een cruciale rol als brug tussen de thuiscontext en de school, én het partnerschap staat in functie van hun leertraject. Zij brengen ouders en school dichter bij elkaar[8]. Het hangt uiteraard af van de leeftijd van de leerlingen op welke manier zij in het partnerschap staan. De aanwezigheid – en zelfs voortrekkersrol – van de leerling op het oudercontact is bijvoorbeeld een interessante praktijk.

In een partnerschap gaat het in se over **twee soorten interventies** van scholen[9]:

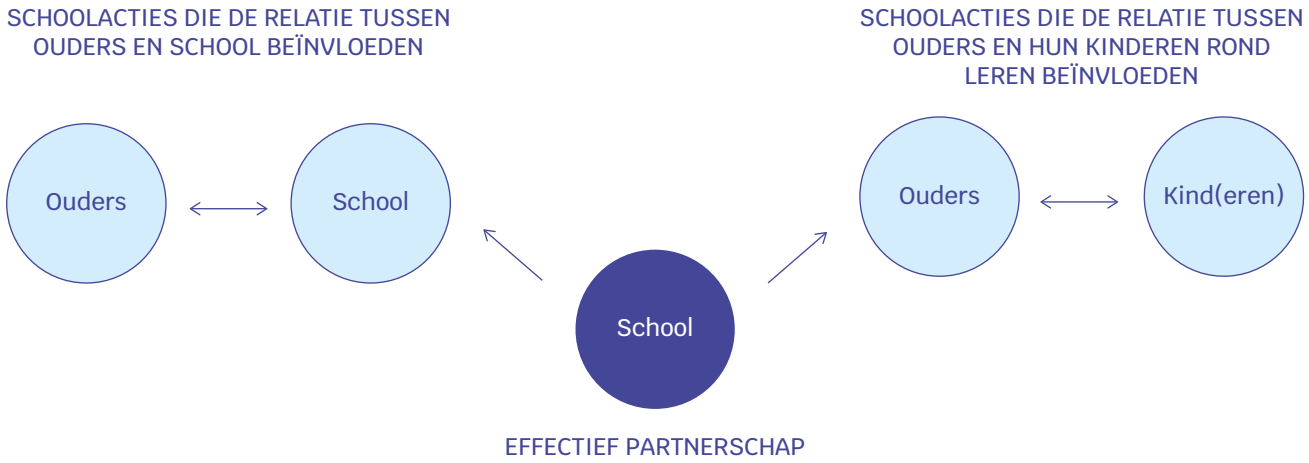
1. Interventies die de **relatie** of interactie tussen **ouders en de school** versterken (ook **relationele** elementen genoemd). Bijvoorbeeld: een goed afgestemde communicatie, vertrouwen opbouwen, samenwerking bevorderen, samen makkelijker plannen maken …
2. Interventies die de betrokkenheid van **ouders** bij het leerproces van de **leerling** bevorderen (ook **structurele** elementen genoemd). Dit kan zowel in de school- als in de thuiscontext gebeuren.

Het relationele aspect kun je beschouwen als een noodzakelijke voorwaarde om bij het structurele aspect tot een goede afstemming te komen[10]. (Figuur 1)

2. Een heldere en gelijkwaardige rolverdeling

Een sterk partnerschap tussen school en ouders steunt onder andere op een duidelijke en gelijkwaardige rolverdeling. Ouders en school delen de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de leerling en zijn **gelijkwaardige** partners, maar hebben elk hun **eigen** invalshoek en expertise. De school blijft de hoofdverantwoordelijke voor het onderwijs. Leerkrachten zijn de professionals in leerdoelen, pedagogiek en didactiek. Ouders daarentegen kennen hun kind als persoon het best – met alle

Figuur 1. Soorten interventies of acties in het partnerschap tussen school en ouders

talenten, gevoelens en moeilijkheden. Ze brengen een ander, waardevol perspectief binnen dat verder gaat dan cijfers en schoolprestaties[11]. Gelijkwaardigheid is geen kwestie van formele positie, maar van erkenning van elkaars rol en waarde[12].

Een gelijkwaardig partnerschap betekent niet dat alles 'gelijk' moet zijn, maar wel dat beide stemmen meetellen. Ouders worden niet gereduceerd tot passieve ontvangers van informatie, en de school hoeft niet alle verantwoordelijkheid te dragen. Toch blijft samenwerken met ouders in de praktijk vaak beperkt tot **eenrichtingsverkeer**: de school informeert, verwacht en organiseert. Denk aan infoavonden, openklasdagen, oudercontacten of praktische verwachtingen zoals een ingevulde klasagenda of een gevulde brooddoos. De doelen en agenda van de school staan daarbij centraal[13]. In de samenwerking tussen school en ouders spelen – vaak onbewust – **machtsrelaties** mee. De school is een sterke speler: ze bepaalt de regels, de agenda, het taalgebruik én het kader van het contact. Ouders, zeker zij die het onderwijssysteem minder goed kennen, voelen zich hierdoor soms onzeker, uitgesloten of geminimaliseerd[14].

Wederkerigheid in de relatie is daarom van groot belang. Dat betekent open communicatie over verwachtingen, betrokkenheid van ouders in de beslissingen over het leren en ondersteunen van hun kind, en machtsverhoudingen in balans brengen. Niet alleen de schoolresultaten maar ook de thuiscontext van het kind moet zichtbaar gemaakt worden. De school mag geen dominante rol innemen, maar moet bewust ruimte maken voor de stem en het perspectief van ouders.

Wederkerigheid is geen techniek maar gaat over je **houding** als professional, waarbij je ouders open, nieuwsgierig en respectvol benadert. Wederkerigheid valt of staat dus met vertrouwen en relaties en met het inzetten op constructieve en laagdrempelige communicatie. (zie Aanbeveling 2)

Het is belangrijk om zicht te krijgen op elkaars **verwachtingen**. Dat gebeurt in een wederkerig gesprek dat mee-evolueert met de tijd en de schoolloopbaan. Ouders hebben veel zorgvragen bij de allereerste kleuterjaren[15]. Later verschuiven die bezorgdheden naar de manier waarop zij hun kind het best kunnen ondersteunen en motiveren in het leerproces. Zij zijn vaak vragende partij om daarover tips te krijgen van de school. Geef ouders ruimte om aan te geven wanneer iets niet duidelijk is of wanneer ze iets niet kennen. Zo kom je te weten welk soort ondersteuning je hen nog verder kunt aanreiken.

Ook de verwachtingen van de school evolueren: hoe ouder de **leerlingen** worden, hoe meer de school verwacht dat ze eigenaar worden van hun eigen

leerproces: plannen, documenteren, leren studeren, analyseren, samenvatten, herhalen … En de school verwacht van ouders dat ze hun kinderen hierin aanmoedigen en ondersteunen waar mogelijk, dat ze aanwezig zijn bij oudercontacten en andere schoolactiviteiten. Die verwachtingen expliciteren is een belangrijk aandachtspunt voor een partnerschap.

3. Gedeelde strategie en doelen

Van alle onderdelen in de samenwerking tussen school en ouders, komt het **samen beslissen en doelen stellen** rond het leren van de leerling naar voren als één van de effectieve factoren in de samenwerking tussen school en ouders[16]. Dit gebeurt in eerste instantie door elkaar goed te informeren en onderling af te stemmen, oplossingen te bedenken, en een gezamenlijk plan op te stellen rond gedrag, leren of ontwikkeling van de leerling. Je brengt in kaart wat er zowel thuis als op school al gebeurt en wat er nog nodig is om het leren te verbeteren. Dergelijke afstemming en besluitvorming blijkt ook effectief te zijn in het secundair onderwijs[17].

Concrete afspraken maken loont:

- Welke informatie is belangrijk om uit te wisselen en wanneer?
- Hoe kunnen ouders bijdragen aan het leerproces thuis of op school?
- Wat verwachten we van elkaar bij oudercontacten, klasactiviteiten of in de opvolging van gedrag?

4. Vertrouwen en transparantie

Vertrouwen opbouwen

Een krachtige samenwerking tussen school en ouders begint bij **wederzijds vertrouwen** en open, **transparante communicatie.**[18] (zie Aanbeveling 2) Vertrouwen impliceert het geloof dat de ander, hier dus ouder of leerkracht, handelt in het belang van het kind. Vertrouwen groeit als ouders ervaren dat hun inbreng of zorgen serieus genomen worden. Vertrouwen verlaagt ook de drempel voor ouders om bezorgdheden te delen of hulpvragen te stellen.

Verwachtingen bevragen

Om de verwachtingen op het vlak van thuisbetrokkenheid in kaart te brengen, betrek je het best zowel ouders, het schoolteam als de leerlingen. Hiervoor kan je op de site van Onderwijscentrum Brussel twee werkvormen downloaden.

Je kan deze werkvormen zelf aanvullen met verwachtingen die zowel de school als ouders en leerlingen hebben rond aanwezigheid van ouders op school, zoals tijdens activiteiten voor ouders in de klas, oudercontact, ouderraad, schoolfeest …

Werkvormen
Deel 1 ‘Nadenken met het hele schoolteam’
communicerenmetouders.brussels

Deel 2 ‘Ouders en leerlingen bevragen’
communicerenmetouders.brussels

Gesprekstool

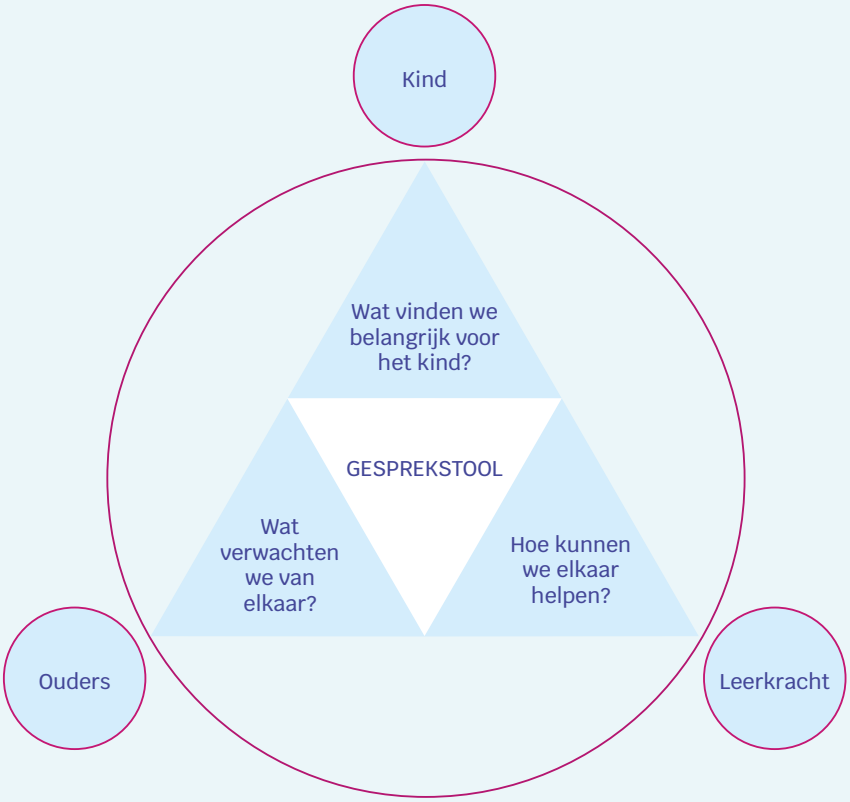
Hoe kun je een gelijkwaardig en open gesprek aangaan met ouders? Deze gesprekstool biedt handvatten en werkbladen om dit vorm te geven. De tool laat beide partijen samen ontdekken hoe ze het kind zo goed mogelijk kunnen ondersteunen en wat voor verwachtingen ze van elkaar hebben.

Samen onderzoek je thema's zoals:

- Welke kennis heb je?
- Hoe kun je die kennis het beste delen?
- Wat hebben jullie van elkaar nodig om het kind zo goed mogelijk te ondersteunen?

Dat mondt uit in drie kernvragen voor het gesprek:

- Wat verwachten we van elkaar?
- Wat vinden we belangrijk voor het kind?
- Hoe kunnen we elkaar helpen?

Bron: Iliás, M., Verkerk, D., van Hal, L., Willemen, A., & Pels, T. (2020). *Informatiefolder Gesprekstool – Samen werken aan Educatief Partnerschap.* NRO.

Zo'n vertrouwensrelatie ontstaat echter niet vanzelf. Ze vraagt om een bewuste keuze voor een cultuur van openheid, een gedeelde *mindset* en de juiste vaardigheden bij alle betrokkenen. Wanneer ouders zich gehoord en gerespecteerd voelen, draagt dat rechtstreeks bij aan het welzijn en de leerontwikkeling van hun kind. Vertrouwen is dus geen luxe of bijkomstigheid, maar het fundament onder elke vorm van ouderbetrokkenheid. Het is de lijm die alles bij elkaar houdt. Het **opbouwen** ervan begint bij het schoolteam zelf. Ouders moeten kunnen ervaren dat leerkrachten betrouwbare partners zijn, die hen als volwaardige opvoeders benaderen. Mapp en Bergman (2019)[19] onderscheiden vier bouwstenen voor een vertrouwensrelatie:

1. **Respect**: oprechte interesse in de stem van elk gezin en daar aandachtig naar luisteren;
2. **Competentie**: ouders het vertrouwen geven dat hun kind in goede handen is en dat je hun rol als verzorger van hun kind respecteert;
3. **Integriteit**: doen wat je zegt en zeggen wat je doet;
4. **Persoonlijke aandacht**: zorg en waardering tonen voor ouders.

Het helpt als leerkrachten zich ook kwetsbaar durven opstellen. Vertrouwen groeit wanneer je als professional fouten durft toe te geven, open staat voor feedback en sensitief omgaat met de emoties en ervaringen van ouders[20].

Een warm onthaal als startpunt

Een sterke samenwerking tussen school en ouders begint bij het allereerste contact. De **inschrijving** van een kind is daarbij vaak het eerste moment waarop ouders kennismaken met de school. De indruk die je dan nalaat, blijft lang hangen en legt de eerste basis voor vertrouwen. Een warm en laagdrempelig onthaal helpt ouders om zich welkom en gezien te voelen.

Ouders leren kennen: aandachtspunten voor een goede relatie

Er zijn verschillende **aandachtspunten** wanneer je ouders wil leren kennen die de relatie verder gestalte wil geven.

- Hoe ouder de kinderen, hoe minder spontaan contact er is tussen school en ouders. Dan is het belangrijk om in te zetten op voldoende informele momenten.
- Verschillende onderwijsvormen vragen om een verschillende aanpak. In het buitengewoon onderwijs heb je bijvoorbeeld geen of weinig schoolpoortcontacten omwille van het leerlingenvervoer. En ook in het secundair onderwijs is er amper sprake van schoolpoortcontacten.
- Het kleuter- en het lager onderwijs hebben meer mogelijkheden tot directe en informele contacten. Kleuterleerkrachten verwelkomen soms ouders in de klas, laten hen participeren (bij activiteiten binnen en buiten). Scholen voorzien een 'ouderplek' waar ouders (en leerkrachten) elkaar kunnen ontmoeten. Regelmatige activiteiten waarop ouders uitgenodigd worden, zorgen voor een lage drempel en een beter contact.
- Scholen experimenteren met klasvergaderingen met alle ouders van de leerlingen. Dat werkt kleinschaliger dan grote infomomenten. De kans dat ouders elkaar leren kennen is groter, er kan op een informele manier informatie worden doorgegeven …
- In het secundair onderwijs heeft een leerling les van meerdere leerkrachten. Hier hebben sommige klastitularissen grote groepen leerlingen en andere maar drie of vier leerlingen. Sommige scholen werken met coaches zodat het aantal leerlingen per leerkracht gelijk verdeeld wordt.
- Bij OKAN-leerlingen proberen scholen in te spelen op taalbarrières, culturele verschillen en soms traumatische achtergronden.
- Een schoolfeest is een mooie gelegenheid om ook andere ouders en leerkrachten te leren kennen. Oudercafés zijn populair om een informeel contact mogelijk te maken tussen ouders onderling en tussen ouders en leerkrachten.

Van oudercontact naar driehoeksgesprek

Sommige scholen experimenteren – als alternatief voor het klassieke 'oudercontact' – met **'driehoeks-' of 'KOM-gesprekken'**. KOM staat voor: kind-ouder-mentor. Het gesprek wordt op school gevoerd met de leerkracht (mentor of coach), de ouders en de leerling. Het doel is de ontwikkeling en begeleiding – en niet alleen de prestaties – van de leerling op school en thuis te bespreken en om ouders te faciliteren in het begeleiden van de schoolcarrière van hun kind in de thuiscontext.

Het gesprek richt zich dus zowel op de leerprestaties als op de talenten en successen van de leerling en gaat in op onderwijskeuzes en mogelijke obstakels en werkpunten. De leerkracht, de ouders en de leerling wisselen niet alleen informatie uit over de ontwikkeling van de leerling thuis en op school, maar stemmen ook de begeleiding van de leerling af en faciliteren elkaar in hun rol in het partnerschap. In veel KOM-gesprekken wordt de leerling ook getraind om op termijn zelf de woordvoerder in deze gesprekken te zijn. Dit soort gesprekken bevordert zowel de **afstemming** tussen school en ouders als het **'eigenaarschap'** van de leerling van zijn eigen leerproces.

Sommige scholen werken met inschrijvingsteams, waarbij ook leerkrachten in beurtrol aanwezig zijn. Een inschrijving bestaat meestal uit drie onderdelen:

1. **Relatie**. Je gaat in gesprek met ouders. Wat moeten we weten over jouw kind? Wat heb jij als ouder van ons nodig? Hoe kunnen we het best met jou communiceren?
2. **Informatie**. Je geeft praktische informatie over het schoolleven – van het schoolreglement tot buitenschoolse opvang, activiteiten, eventueel een rondleiding, wat de informatie koppelt aan 'beleving'.
3. **Administratie**. Je verzamelt de nodige gegevens zoals contact- en medische informatie.

Maar een sterk onthaalbeleid stopt niet bij de inschrijving. Het is minstens even belangrijk om in de **eerste weken en maanden** actief te investeren in het opbouwen van een band met gezinnen. Vooral in de instapklas of eerste graad secundair is dit cruciaal. Ouders moeten een gevoel van vertrouwen krijgen in het schoolteam:

- **Meerdere wenmomenten** waarop ouders meekijken en -doen in de klas, bijvoorbeeld tijdens de eerste weken in het kleuteronderwijs;
- **Foto's** of sfeerbeelden van de klaswerking in de eerste schooldagen;
- **Openklasdagen** en **toonmomenten**;
- Een **wederkerig gesprek**: eventueel samen met de leerling - kort na de instap om te horen hoe de start verlopen is en wat ouders nog nodig hebben. Zo leer je ieders talenten, interesses, achtergronden en verwachtingen kennen, en kan je afspraken maken vroeg in het schooljaar. Wacht hiermee niet tot er problemen opduiken[21].

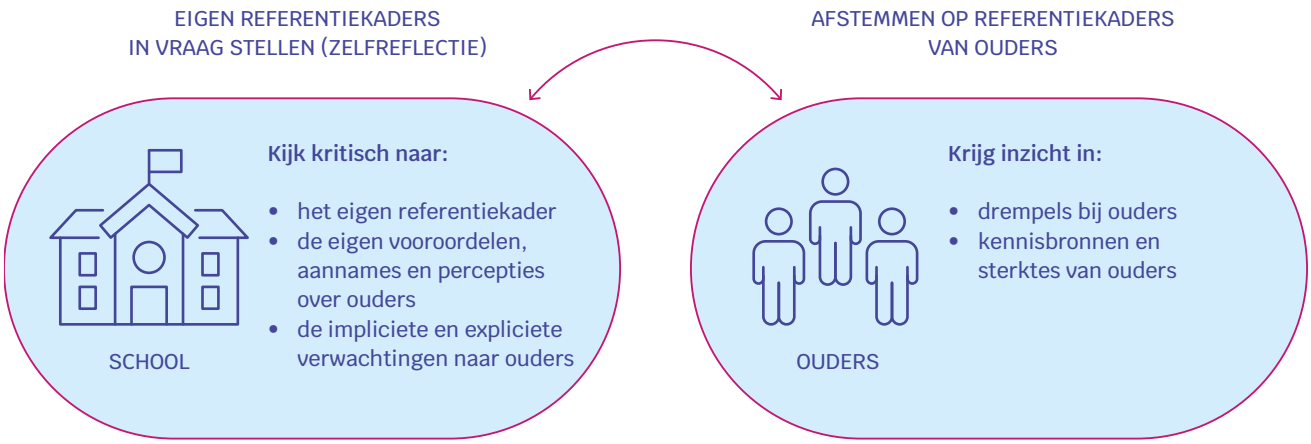
5. Zelfreflectie en leren kennen van ouders

Het is vaak makkelijker om contact te leggen met ouders die qua achtergrond en referentiekader lijken op het schoolteam. Je spreekt dezelfde taal, deelt vergelijkbare schoolervaringen en weet intuïtief wat er verwacht wordt. Maar in een diverse samenleving is dit steeds minder vanzelfsprekend. Gezinnen hebben heel diverse **achtergronden**, talen, referentiekaders, levenservaringen, verwachtingen, bezorgdheden, percepties over 'onderwijs', en toekomstdromen voor hun kinderen. Diversiteit gaat ook over minder frequent voorkomende **gezinsstructuren**, gescheiden ouders en nieuwsamengestelde gezinnen. Daarnaast hebben ouders een veelheid aan **talenten, vaardigheden en interesses**. Ouders kan je dus niet als één homogene groep zien, ook niet als ze op het eerste gezicht uit dezelfde etnische gemeenschap komen. (Figuur 2)

Bewustzijn van referentiekaders

Als school omgaan met de diversiteit die hierboven geschetst staat, is niet min. Het begint met het kritisch **bevragen van het eigen referentiekader** en het uitstellen van oordelen. Aangezien het schoolpersoneel vrij homogeen is, is de afstand in leefwereld tussen het schoolteam en de ouders soms groot. Het is dus de kunst vooroordelen en veralgemeningen te leren vermijden. **Aannames en percepties** over 'andere' (groepen) mensen hebben we allemaal. Op scholen heersen vaak percepties over lage(re)-SES-ouders als 'moeilijk te bereiken', maar tegelijk vinden deze ouders de school vaak 'moeilijk te bereiken'[22].

Figuur 2. Werken rond referentiekaders

Gebruik deze als vertrekpunt voor je ouder-schoolpartnerschap.

Academisch optimisme en hoge verwachtingen

Binnen een reflectiecultuur op school stimuleren is het idee van **'academisch optimisme'** inspirerend. De omschrijving die onderzoeker Ruud Lelieur (UAntwerpen) geeft, maakt de link tussen school, leerling en ouder duidelijk:

"Academisch optimisme bundelt drie schoolkenmerken die ook na controle op achtergrondkenmerken impact hebben op de prestaties van alle leerlingen. Academisch optimistische scholen stellen leren voorop en hebben hoge, positieve verwachtingen (1), dat gebeurt in een vertrouwensrelatie met leerlingen en ouders (2) en met een team dat gelooft in zijn impact (3). Die drie elementen spelen op elkaar in. Als leerlingen betere resultaten halen, neemt het vertrouwen in je eigen team én in leerlingen en ouders toe. Omgekeerd: teams die de banden met ouders aanhalen en inzetten op sociaal kapitaal, bereiken meer en zien dat ze het verschil maken."[24]

Meer weten over hoge verwachtingen?

Neem zeker ook eens een kijkje in de leidraad 'Onderwijs vanuit hoge verwachtingen' van Leerpunt.

Leidraad 'Onderwijs vanuit hoge verwachtingen'
leerpunt.be

De waarom-vraag stellen

Het komt er daarom op aan om bij de eigen aannames stil te staan en ze scherp in vraag te stellen:

- Klopt het wel dat die 'moeilijk bereikbare ouders' geen interesse hebben voor de schoolloopbaan van hun kind? Afwezigheid op een oudercontact is bijvoorbeeld niet noodzakelijk een teken van desinteresse.
- Waarom denken we zo snel dat 'die ouders' andere waarden en normen hanteren? Is dat wel zo?
- Klopt het dat veel moeders met een migratieachtergrond hun jonge kinderen te veel verwennen of hun oudere kinderen te veel loslaten?
- "Die ouder krijg ik weinig of niet te zien tijdens het oudercontact, wat zou hier aan de hand zijn?" Misschien vinden zij onze school wel 'moeilijk bereikbaar' …

Daarom is **'minder zichtbare' ouders** een neutralere term dan 'moeilijk bereikbare' ouders (er bestaan immers ook 'moeilijk bereikbare' leerkrachten).

Een reflectiecultuur op school

De vragen stellen, is het begin. De school kan dit stimuleren door een **reflectiecultuur** te creëren of te versterken; leerkrachten en collega's kunnen elkaar stimuleren om dit soort vragen te stellen en naar doordachte antwoorden te zoeken. Het gaat om een spiegel-oefening: kritisch kijken naar het eigen referentiekader, de eigen vooroordelen, de impliciete en expliciete verwachtingen ten aanzien van ouders. Dit is sowieso een werk van lange adem, een intensief en continu proces dat in scholen op weerstand kan botsen.

Professionalisering

Niet alle leerkrachten voelen zich **vaardig** genoeg om met alle diverse ouders contact te leggen. Ook bij hen kunnen er drempels zijn om met andere talen of gepercipieerde cultuurverschillen om te gaan. Daarom is naast een reflectiecultuur ook een **professionaliseringscultuur** binnen de school noodzakelijk om leerkrachten hiermee te leren omgaan.

Thuissituatie, noden en drempels leren kennen

Basiskennis over de diversiteit bij je schoolpopulatie is van cruciaal belang om het gesprek op een professionele manier aan te vatten, én om de ondersteuning van de leerling te optimaliseren. Die basiskennis vormt een handvat om de individualiteit van de ouders te zien en de relatie erop af te stemmen.

"Kennis over de thuisomgeving geeft leerkrachten zicht op kennisbronnen van gezinnen – zoals hun thuistaal – en beschermende factoren, zoals een stabiel en hecht gezin, veerkracht, sterk sociaal netwerk en gezondheid. Daarnaast geeft het zicht op mogelijke risicofactoren, zoals het ontbreken van een startkwalificatie, moeite hebben met lezen of een licht verstandelijke beperking hebben. Of dat er sprake is van armoede of ziekte bij ouder of kind. Zo kunnen leraren beter aansluiten bij de mogelijkheden en behoeften van de ouders. En ze weten welke drempels ouders kunnen ervaren op school en mogelijk extra aandacht vragen bij de begeleiding van hun kind." [25]

Ouders kunnen om uiteenlopende redenen moeite hebben om naar school te komen of om in gesprek te gaan met leerkrachten. Enkele veelvoorkomende **drempels**:

- verlegenheid of onzekerheid in groepen waar ze niemand kennen of waarin niemand hen verwelkomt;
- moeite om vragen te stellen of hulp te zoeken (vraagverlegenheid);
- negatieve schoolervaringen of wantrouwen tegenover 'instituties' zoals het onderwijs;
- schaamte over (kans)armoede of leefomstandigheden;
- leven in overlevingsmodus – andere zorgen krijgen voorrang;
- laaggeletterdheid of beperkte kennis van het onderwijssysteem en de impliciete verwachtingen die daar heersen;
- taalbarrières of schaamte over het taalniveau van het Nederlands, of het gevoel dat hun moedertaal of cultuur weinig gewaardeerd wordt.

Hoe kom je dit te weten? Het eenvoudige antwoord is: door het hen te vragen. **Elke drempel vraagt om een eigen specifiek antwoord**. Voor verlegen ouders kan een hartelijke en uitnodigende houding en taal het ijs breken. Voor wie negatieve schoolervaringen heeft, kan het vertrouwen groeien als je laat zien hoe de school omgaat met kinderen, bijvoorbeeld door ze te betrekken bij klasactiviteiten. Voor wie in overlevingsmodus zit of in ploegen werkt, kan een huisbezoek of flexibel contactmoment helpen. Je kan hierbij ook verschillende externen inschakelen. (zie Aanbeveling 4)

Kennisbronnen waarderen

Om de relatie met ouders goed op te bouwen is het interessant de **kennisbronnen** *(funds of knowledge)* van gezinnen te raadplegen, als manier om deficitdenken te vermijden. Deficitdenken is kijken naar leerlingen en ouders vanuit hun tekorten. Problemen worden bij het gezin gelegd, waardoor we minder stilstaan bij wat de school zelf kan aanpassen of bij bredere, structurele oorzaken van kwetsbaarheid. Die bronnen gaan onder meer over de krachten en sterktes bij ouders, maar ook over hun levenservaringen, hun coping-mechanismen, hun cultureel erfgoed (dat zich uit in verhalen, objecten …), hun interesses, hobby's, talenten, talen … Het is daarom belangrijk ouders in gesprekken de kans te geven de 'leiding' te nemen en het initiatief tot dialoog te nemen [23].

Soms schatten ouders hun eigen 'kennisbronnen' zelf niet naar waarde of denken ze dat deze geen plaats hebben in onze samenleving. Ze minimaliseren de eigen thuistaal ten opzichte van 'dominante' talen, en proberen de 'dominante' normen en waarden van die samenleving te kopiëren. Nochtans vormt hun eigen kennis een **rijke bron** die scholen best naar waarde schatten, want daarin zitten sleutels verborgen over hoe ouders op hun eigen manier hun kinderen opvoeden en ondersteunen. Het levert boeiende gesprekken op wanneer de **wederzijdse nieuwsgierigheid** op een gelijkwaardige manier wordt beleefd. En – heel praktisch gedacht – het levert ook helpende handen en denkende breinen op die je als school kan mobiliseren voor de vele activiteiten.

Aanbeveling 2

Communiceer toegankelijk en op maat

Om de groei en de ontwikkelingen van de leerlingen te volgen, is het van belang dat ouders en school, de twee 'pedagogisch verantwoordelijken', met elkaar communiceren. Het is zowat de rode draad bij elk boek over partnerschap met ouders: "eerst contact, dan connectie maken, dan communicatie (ccc)". Het is inderdaad belangrijk om eerst vertrouwen op te bouwen, wat vooral via informele contacten verloopt, om zo verbinding te creëren. Dat zijn eerste stappen op weg naar een transparante communicatie waarrond je goede afspraken kunt maken in samenspraak met ouders.

1. Waarom is communicatie belangrijk?

Effectieve communicatie tussen ouders en school – in de vorm van informatie-uitwisseling en afstemming – is een basisvoorwaarde voor een goed 'educatief' partnerschap. Onderzoek toont aan dat doordachte, wederzijdse communicatie niet alleen leerwinst bevordert, maar ook een positief effect heeft op het sociaal-emotioneel functioneren en gedrag van leerlingen[26]. Zeker bij oudere leerlingen draagt dit bovendien bij aan een positievere houding en vermindert het spijbelgedrag[27]. Communicatie blijkt daarnaast een belangrijke voorspeller van het succes van ouder-schoolinterventies gericht op sociaal-emotioneel functioneren[28]. Reden genoeg dus om hierin bewust en zorgvuldig te investeren.

2. Communiceren met ouders over de ontwikkeling van hun kind én hun rol in thuisondersteuning

Communicatie tussen school en ouders draait in essentie om de groei en ontwikkeling van de leerling. Ouders ontvangen informatie over de manier waarop hun kind zich ontwikkelt op diverse terreinen. Scholen maken hiervoor vaak gebruik van instrumenten zoals de agenda, het digitale leerplatform en oudercontacten. Dit gaat verder dan enkel leerresultaten; de communicatie omvat ook **het welbevinden, de betrokkenheid, interesses en talenten** van de leerling, evenals het bredere school- en klasleven. Ook hierover worden ouders geïnformeerd én bevraagd.

Daarnaast hebben ouders nood aan heldere informatie over het **bredere onderwijskader** waarin de leerling zich bevindt. Denk aan uitleg over het onderwijssysteem, de opleidingen, vakken, schoolactiviteiten, organisatie, het schoolreglement en afspraken (bijvoorbeeld rond afwezigheden). Ook (her)oriëntering op transitiemomenten en door de secundaire schoolloopbaan heen vormen belangrijke aanleidingen voor informatie en gesprek.

Daarbij is het van belang ouders niet alleen te informeren, maar hen ook **actief** te betrekken. Ouders hebben baat bij **aanmoediging en tips** over de manier waarop zij een ondersteunende rol kunnen opnemen in de thuiscontext. Dit betekent: benadrukken hoe waardevol hun betrokkenheid is, en hen tegelijk concrete en haalbare acties aanreiken die afgestemd zijn op wat zij kunnen bieden. (zie ook 'ouders bevragen' in Aanbeveling 5)

Het is aan de school om de communicatiekanalen en -lijnen op te zetten, met voldoende aandacht voor de **wederkerigheid**. Ook ouders krijgen daarbij de kans om verwachtingen, boodschappen, bezorgdheden … aan het schoolpersoneel kenbaar te maken.

3. Toegankelijk communiceren als uitgangspunt

Niet alleen waarover je communiceert is van belang, maar vooral hoe je het aanpakt. Het vertrekpunt is toegankelijke communicatie.

'Toegankelijk' communiceren veronderstelt dat je rekening houdt met allerlei mogelijke drempels die ervoor kunnen zorgen dat je boodschap niet, verkeerd of onvolledig overkomt. Die drempels kunnen van velerlei aard zijn: op gebied van taal, (digitale) geletterdheid en kennis over de werking van het onderwijssysteem, of op het vlak van verschillende verwachtingen en (culturele) referentiekaders[29]. Ouders die deze drempels ervaren blijken vaak mondelinge communicatie te verkiezen[30].

De inhoud van je communicatie kan pas zinvol overkomen wanneer je weet **welke talige drempels** ouders kunnen ondervinden om jouw Nederlandse (vak)**taal** afdoende te begrijpen. Deze drempels gaan niet louter over het spreken van een andere thuistaal. Het gaat ook over talige 'repertoires'. Met 'repertoire' bedoelen we de taalvorm die we gebruiken in verschillende omstandigheden. We spreken in een vergadering een andere taal dan aan de koffiemachine, dan in een thuiscontext … Verschillende sectoren kennen een verschillend jargon. Ook 'het Nederlands' kent dus vele repertoires.

Bij ouders die hetzelfde referentiekader als de leerkracht hebben – lees: die in Vlaanderen naar school gingen, hoger opgeleid zijn, tot de middenklasse behoren – zal dat waarschijnlijk weinig misverstanden veroorzaken. Maar heel wat ouders spreken één of meerdere andere thuistalen dan het Nederlands, zijn Nederlands aan het leren of daar nog niet aan toegekomen en/of zijn laaggeletterd, en daar gelden zaken die wij als 'evidenties' zien niet. Al zijn er ook heel wat Nederlandstalige ouders bij wie termen als 'differentieren', 'dispenseren', 'flexibel traject' … niet meteen een belletje doen rinkelen.

Specifieke aandacht voor meertalige ouders en nieuwkomers

Een kant-en-klare oplossing of tovermiddel in het omgaan met ouders die (nog) onvoldoende of geen Nederlands spreken bestaat niet. Scholen lossen dit vaak pragmatisch op, bijvoorbeeld door het inzetten van **vertaalapps** (zie verder) of een brede waaier van mensen die de rol van vertaler of tolk opnemen, gaande van meertalige collega's, ouders of familieleden tot kennissen van de ouders. Bij complexe of delicate onderwerpen is het echter raadzaam een neutralere, professionele tolk te voorzien. Bij zogenaamde 'informele gelegenheidstolken' ben je er nooit zeker van of de boodschap correct vertaald wordt. En delicate gespreksonderwerpen kunnen zowel het gezin als de 'vertaler' in verlegenheid brengen. Aandacht en respect voor de privacy en integriteit van de ouders en de leerling is cruciaal.

Hoe dan ook, ondanks de obstakels in de communicatie hebben deze ouders recht op informatie en dialoog over de groei van de leerlingen, over schoolkwesties, over het klasgebeuren, over wat zij thuis het best wel/niet doen in de ondersteuning van hun kinderen …

Professionele taalondersteuning

Scholen en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's) kunnen dan ook een beroep doen op **professionele tolken**, ter plaatse of via telefoon. Scholen wijzen ouders ook op de mogelijkheden in de gemeente of stad om lessen Nederlands te volgen (hetzij formeel, hetzij informeel via ontmoetingsplekken voor ouders).

Beroep doen op een sociaal tolk of vertaler

integratie-inburgering.be

Communicatie in kaart

Onderwijscentrum Brussel ontwierp een handig analyse-instrument om je communicatie (sterktes en zwaktes) mee in kaart te brengen. Zowel een individuele leerkracht als een schoolteam kan ermee aan de slag. Op de website van Onderwijscentrum Brussel vind je tal van praktische tips om je communicatie(beleid) met diverse ouders te optimaliseren.

Analyse-instrument Communicatie

communicerenmetouders.brussels

4. Variëren in contactvormen en werken op maat

Toegankelijke communicatie wordt vooruitgeholpen door variatie te brengen in de contactvormen en door te werken op maat. Scholen beschikken over een brede waaier aan manieren om in contact te treden met individuele ouders of met groepen ouders. Contactvormen kunnen mondeling of schriftelijk, formeel of informeel zijn en situeren zich op het niveau van de leerling, de klas of de school. De gouden tip uit onderzoek[31] is: **varieer** in het gebruik van je contactvormen en communicatiekanalen. Combineer daarbij schriftelijke en mondelinge communicatie zoveel mogelijk met elkaar. Beperk je niet tot formele contactmomenten maar creëer ook informele uitwisselingsmogelijkheden en flexibele tijdstippen.

Een *'one size fits all'* is immers niet meer van deze tijd wanneer we het hebben over goede samenwerking met ouders. Peter de Vries breekt daarom een lans voor 'ouderbetrokkenheid **op maat**'.[32]
"Een traditionele informatieavond in alle groepen of een tienminutengesprek voor elke leerling is even onlogisch als het bieden van dezelfde aanpak aan elke leerling. […] Tijdens het startgesprek [het inschrijvingsmoment of het eerste oudercontact] bespreken de leraar en de ouders de gewenste contactvormen en worden bij voorkeur ook de contactmomenten gelijk vastgesteld. […] Er is met iedere ouder contact, in principe met de leerling erbij. Alleen de vorm is op maat. Op deze manier zijn afspraken niet eenzijdig bepaald door de leraar of een rooster, maar samen met de ouders. […] Het is cruciaal dat de leraar niet zelf de contactmomenten bedenkt, maar samen met de ouders en leerling, passend bij de ontwikkeling en de leeftijd van de leerling."

Tegelijk is het belangrijk dat het geheel aan contact- en communicatievormen afgestemd wordt op de **draagkracht** van het schoolpersoneel én op de mogelijkheden en drempels bij ouders. Die draagkracht kent soms zijn grenzen. Gedifferentieerd en op maat communiceren vraagt inspanningen van de leerkracht, zeker in tijden van lerarentekort. Een eerste stap kan zijn om de huidige formele communicatie kritisch te analyseren. Daarbij kunnen ouders nuttige feedback geven – ze zijn tenslotte de gebruikers – en zo mee nadenken over een heldere taal en opbouw.

Bij het inzetten van diverse kanalen is het nuttig om de 'kosten en baten' te overwegen. Met welk doel zet ik dit kanaal in, en wat hoop ik daarmee te bereiken? Brits onderzoek[33] toont aan dat, bij belangrijke boodschappen voor minder zichtbare ouders, frequente opvolging via persoonlijke of telefoongesprekken of via sms-berichten effectiever is dan een bericht via e-mail of een brief naar huis. Die aanpak is echter wel tijdsintensief. (Tabel 1)

Schriftelijk communiceren

Schriftelijke communicatie, zoals brieven, berichten in de schoolagenda, het heen-en-weerschriftje, een flyer of het schoolreglement, blijft al lang niet meer beperkt tot 'papier'. Scholen communiceren steeds vaker via het online leerplatform, de schoolsite of via berichtenapps zoals WhatsApp of Signal en andere sociale media. Het kan daarbij zowel over formele als informele communicatievormen gaan.

Aandachtspunt hierbij is dat een veelheid van schriftelijke communicatie ervoor kan zorgen dat ouders deze communicatievormen om velerlei redenen **niet**

Tabel 1. Variëren in contactvormen en communicatiekanalen

	INFORMEEL	FORMEEL
SCHRIFTELIJK	• Bericht in de agenda • WhatsApp/Signal-groep • Foto's of filmpjes doorsturen • Herinnerings-sms	• Officiële schoolbrief • Schoolreglement • Rapport • Bericht op online leerplatform
MONDELING	• Gesprek aan de schoolpoort • Kort praatje in de klas • Meedraaien in de klas ('beleving') • Spontaan telefoontje	• Oudercontact/tienminuten-gesprek • Informatieavond • Inschrijvingsgesprek • Gepland huisbezoek

altijd afdoende opvolgen. Niet reageren staat echter niet gelijk aan onwil of desinteresse. De 'stilte aan de overkant' kan evengoed te wijten zijn aan brieven die verloren raken, niet worden begrepen, talige of digitale drempels en de bijbehorende schroom om dit kenbaar te maken aan de school. Let ook op voor **overbelasting**: te veel en ongecoördineerde berichten kunnen mensen doen afhaken.

Gebruik digitale middelen met zorg

Digitale communicatie kan een goede aanvulling zijn op de 'klassiekere' kanalen en kan tegemoetkomen aan de diversiteit aan gezinnen. De meeste ouders hebben een **smartphone** en kunnen daar ook voldoende mee overweg. Leerkrachten maken hier handig gebruik van om ouders te bereiken en te betrekken:

- herinnerings-sms'jes voor een oudercontact;
- WhatsApp-, Signal- of andere groepjes met de ouders van een klas om foto's van de dag/week/maand door te geven;
- korte filmpjes, bijvoorbeeld om ouders gerust te stellen die hun kind voor het eerst en in tranen in de opstapklas achterlaten ("kijk, je kind is hier mooi aan het spelen").

Is het gebruik van apps effectief?

Het **gebruik van telefoon- en andere apps** om ouders geregelde updates te geven – over hoe hun kinderen presteren, wat er verwacht wordt qua huiswerk, enzovoort – kan leeruitkomsten verbeteren, maar de effecten zijn beperkt. Er is bijvoorbeeld effect op wiskunde gemeten maar niet op taal, en er is minder effect bij anderstalige leerlingen. Bij oudere leerlingen ziet men vooral effect op afwezigheden. Het is ook effectief voor kinderen die minder goed presteren. Apps zet je dus het best vooral in bij specifieke groepen van leerlingen[36]. En verder is er enige effectiviteit als de boodschappen gepersonaliseerd, frequent en heel gericht zijn[37].

Toch kan een school er niet van uitgaan dat élke ouder mee is met de digitale (r)evolutie. Digitale kwetsbaarheid treft momenteel nog 40% van de Belgische bevolking (in sommige wijken en buurten ligt dit vaak hoger)

PRAKTIJKTIPS

Tips voor digitale communicatie

Klasse heeft adviezen gebundeld hoe je je digitale platform toegankelijker kunt maken voor ouders met digitale kwetsbaarheid.

Neem een kijkje bij **Mediawijs**: inspiratiegids digitaal mee op school. Met onder meer digitale prikkels voor ouders, een 'smartschool hub' op school, een video voor ouders: hoe werken met smartschool.

Maak je digitaal platform toegankelijk
klasse.be

Inspiratiegids Digitaal mee op school
mediawijs.be

Een leering opvolgen op school
mediawijs.be

PRAKTIJKTIP

Huisbezoek met taalactiviteit

Een mooie praktijk is de samenwerking met **leerkrachten-in-opleiding**. Zo worden studenten van de Erasmushogeschool Brussel in het project *Taalbende aan huis* ingezet om tijdens vijf huisbezoeken samen een taalactiviteit te doen met ouders en hun kinderen, waarbij interactie voorop staat. Je kan tips voor eenmalige huisbezoeken vinden in deze fiche.

Infofiche 'Op huisbezoek'
communicerenmetouders.brussels

en gaat over meer dan toegang tot digitale apparatuur zoals laptop of PC of een smartphone met voldoende opslagruimte. Vooral laaggeschoolde ouders of ouders met een migratieachtergrond hebben vaker minder digitale vaardigheden. Gecombineerd met drempels op gebied van taal kan digitale communicatie dus ook veeleer drempelverhogend dan drempelverlagend werken. Het advies – ook uit onderzoek – is: technologie helpt maar is geen vervanger voor persoonlijk contact.

Mondeling communiceren

Mondelinge communicatie kan een formele vorm aannemen – infoavonden, ouderavonden of oudercontacten – maar biedt meer mogelijkheden voor informeel contact. Vooral ouders met een grotere afstand tot de (taal en cultuur van de) school hebben baat bij spontane, persoonlijke en informele gesprekken aan of in de klas of bij de schoolpoort. Dit komt de relatie tussen ouders en school ten goede. Naast de individuele contacten zijn er ook mogelijkheden om op klas- en schoolniveau informele uitwisselingsmomenten te voorzien met en tussen ouders.

Belevingen en huisbezoeken

Beleving op school

Aanvullend hierbij is het potentieel van **beleving**. Wanneer ouders en leerlingen nieuw zijn op school – zoals in de instapklas of de eerste graad van het secundair onderwijs – zijn mondelinge contacten bijzonder waardevol om vertrouwen en verbinding op te bouwen. Ze helpen om belevingsmomenten te voorzien waarop ouders (en kinderen) op een laagdrempelige manier kennismaken met de klaswerking en schoolcultuur. In de kleuterklas kunnen ouders bijvoorbeeld eens meedraaien in een stukje dagverloop van de klas. Dit is des te belangrijker voor ouders die het Vlaamse onderwijssysteem nog niet goed kennen, bijvoorbeeld omwille van een recente migratieachtergrond.

Huisbezoek

In sommige scholen gaan leerkrachten of ander schoolpersoneel op **huisbezoek**, bijvoorbeeld vlak voor of bij de aanvang van een nieuw schooljaar. Niet alle leerkrachten of gezinnen zien dit echter zitten. De school beschouwt huisbezoeken daarom het best als slechts één van de manieren om gezinnen beter te leren kennen en om laagdrempelig informatie over de school/klas aan te reiken. Huisbezoeken kunnen ook een rol spelen in het stimuleren van thuisbetrokkenheid. Volgens Brits onderzoek[34] heeft een eenmalig huisbezoek op thuisbetrokkenheid onvoldoende impact. Maar wanneer leerkrachten hierin goed worden ondersteund – bijvoorbeeld door hen begeleiding te bieden op het vlak van gespreksvaardigheden en culturele sensitiviteit – kunnen huisbezoeken bijzonder effectief zijn. Ze creëren ruimte voor diepgaand contact, vertrouwen en erkenning van ouders als volwaardige partners in het leerproces van hun kind[35].

Het 'oudercontact': monoloog of dialoog?

Het oudercontact is in veel gevallen de belangrijkste contactvorm voor uitwisseling tussen ouders en school over het leren en de ontwikkeling van een leerling. Maar hoeveel uitwisseling of dialoog komt daarbij te pas? Mariëtte Lüsse en collega's (2019a en b)[38] gingen voor een onderzoek in Rotterdamse secundaire scholen na hoe lang ouders en leerkracht samen in gesprek waren (dialoog) en hoe lang de leerkracht sprak (monoloog). Bij collectieve informatiemomenten zoals een infoavond is dit, niet onlogisch, grotendeels een monoloog: 90% monoloog. Maar ook bij een oudercontact bleek de leerkracht 80% van de tijd aan het woord te zijn; bij een huisbezoek was dat 60%. De onderzoekers concludeerden dat op oudercontacten vaak van echte dialoog geen sprake is: ouders reageren vooral op informatie van de school, terwijl er weinig uitwisseling is over de ontwikkeling van de leerling thuis en op school. Wederkerige communicatie blijft een uitdaging.

Goede samenwerking met ouders begint met vertrouwen en wederzijdse communicatie over de ontwikkeling van het kind. Door duidelijk, laagdrempelig en via verschillende contactvormen te communiceren, kunnen scholen beter aansluiten bij de diversiteit aan ouders en hun betrokkenheid versterken.

Aanbeveling 3

Ondersteun thuisbetrokkenheid

Van alle vormen van ouderbetrokkenheid heeft thuisbetrokkenheid het grootste effect op het schoolsucces van leerlingen, meer dan ouderbetrokkenheid die zich op school afspeelt. Tegelijkertijd hebben scholen vaak weinig zicht op die thuisbetrokkenheid, waardoor de focus niet snel daarop komt te liggen. Belangrijke vaststelling is dat het effect telt voor alle ouders, ook voor ouders waarover de perceptie bestaat dat ze daartoe niet (goed) in staat zijn: dus ook voor laaggeletterde ouders, laagopgeleide ouders, ouders met een recente migratieachtergrond, ouders met (een) andere thuistaal/-talen dan het Nederlands. Dit zijn echter vaak kwetsbare groepen, die nood hebben aan extra ondersteuning. Het loont dus om als school hierin te investeren.

1. Wat is 'thuisbetrokkenheid'?

Met thuisbetrokkenheid bedoelen we: alles wat ouders in de thuiscontext (kunnen) doen om de school- en leerloopbaan van hun kinderen te ondersteunen. Het omvat alle activiteiten, interacties en gedragingen binnen het gezin die kunnen bijdragen aan een stimulerende leeromgeving. Het gaat dan bijvoorbeeld over onderstaande aspecten[39]:

- **Educatieve activiteiten** in de thuiscontext, op initiatief van ouders of leerling. Dit kunnen veeleer schoolse activiteiten zijn, maar ook een spel of een deel van de huishoudelijke routines. Een belangrijk onderdeel hiervan is actieve taalstimulering en interactie, vooral door veel te lezen en te praten, maar ook door veel te spelen, door culturele participatie …
- **Gesprekken** tussen ouders en kinderen over leren, onderwijs, school …
- **Huiswerk** en alles wat daarmee samengaat: plannen, nakijken, routines rond leren inbouwen, structureren …
- **Leeromgeving** aanbieden: studeerplek, leermiddelen, boeken …
- **Kwaliteit van de betrokkenheid**: hoge verwachtingen naar kinderen toe, het stimuleren en aanmoedigen van de talenten, interesses en mogelijkheden van hun kinderen, zelf een leergierige houding aannemen.

Inzetten op thuisbetrokkenheid is geen eenvoudige opdracht. De kans is groter dat de thuisbetrokkenheid vergroot als ouders het gevoel hebben dat dit samen met de school wordt opgebouwd. Dat betekent dat je als school niet te veel verantwoordelijkheid bij de ouder mag leggen. Ten tweede neem je het gelijkwaardigheidsidee van een partnerschap als uitgangspunt[40]. (zie Aanbeveling 1) Je wekt niet de indruk dat ouders tekortschieten in hun aanpak thuis en dat hier bijsturing nodig is.

Het is daarom bij het stimuleren van thuisbetrokkenheid cruciaal geen homogene en uniforme praktijken op te dringen. Die vertrekken vaak vanuit de manier waarop de school kijkt naar wat nodig is bij het 'ondersteunen van het leerproces'. Binnen teams kunnen ook (onuitgesproken) verwachtingen leven die bij ouders niet altijd duidelijk zijn of die voor hen niet altijd haalbaar zijn. Het is wenselijk om bij de ouders te **informeren welke praktijken ze zelf al inzetten of welke onzekerheden ze hierover hebben**, en vandaaruit de ondersteuning op te bouwen (zone van de naaste ontwikkeling).

De rol van sociaal-economische status (SES) in thuisbetrokkenheid

Onderzoek toont aan dat thuisbetrokkenheid een positieve invloed heeft op leerprestaties van leerlingen, **ongeacht de SES** van de ouders[41]. Dit wil echter niet zeggen dat dit bij alle ouders dezelfde vorm aanneemt of even gemakkelijk is uit te voeren. Heel wat ouders ervaren drempels wanneer ze hun kinderen thuis willen ondersteunen bij het leren, door een gebrek aan kennis of zelfvertrouwen over de manier waarop ze dit kunnen aanpakken. Sommigen hebben zelf ook beperkte ervaring met onderwijs. Er is voor deze ouders dus een gerichte, toegankelijke aanpak nodig. (zie Aanbeveling 2) Anders riskeer je dat juist deze ouders minder profiteren van de acties die je als school opzet.

De rol van de leeftijd van de leerling in thuisbetrokkenheid

Onderzoek toont aan dat **de leeftijd van het kind een belangrijke rol speelt** in de manier waarop thuisbetrokkenheid vorm krijgt[42]. Voor **jonge kinderen** is thuisbetrokkenheid het meest effectief wanneer ouders actief deelnemen aan gedeelde ouder-kindactiviteiten, zoals:

- samen lezen of andere talige interactie met een rijk taalaanbod;
- spelen met cijfers en letters;
- een stimulerende leeromgeving creëren;
- voorzien in boeken en educatief speelgoed.

De kwaliteit en kwantiteit van deze interacties hebben een langdurige impact op de cognitieve, sociale, fysieke en emotionele ontwikkeling van het kind. Deze activiteiten vormen ook een krachtige hefboom voor de taalontwikkeling[43].

Naarmate **kinderen ouder** worden, verschuift de rol van ouders. In het secundair onderwijs komt de jongere zelf meer op de voorgrond. Ouders bieden dan vooral ondersteuning en bevorderen de autonomie van het kind[44]. Dit kan door hoge verwachtingen te stellen, aan te moedigen bij schooltaken, positieve feedback te geven en interesse te tonen in het leerproces[45]. De bereidheid van jongeren om ouders toe te laten in hun schoolleven heeft hierop een invloed[46].

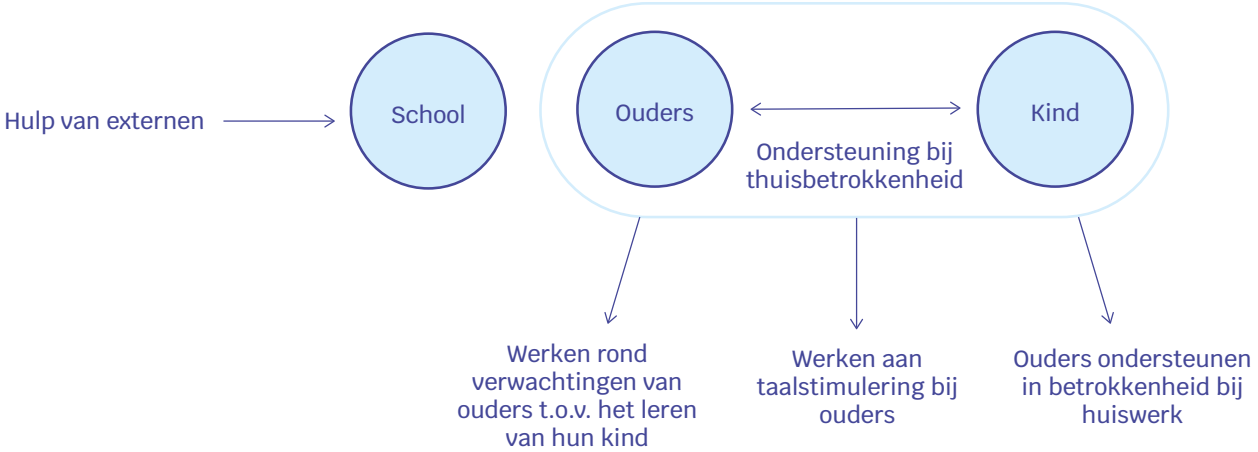
In de volgende onderdelen van deze leidraad behandelen we de drie effectieve vormen van thuisbetrokkenheid die in onderstaande figuur worden benoemd: hoge verwachtingen bij ouders stimuleren, taal tussen ouder en kind stimuleren en ouders stimuleren in betrokkenheid bij huiswerk. (Figuur 3)

2. Hoge verwachtingen bij ouders stimuleren

De sterkste positieve effecten van thuisbetrokkenheid op academische prestaties liggen in de **verwachtingen en aspiraties** die ouders uitdragen tegenover hun kinderen[47]. Het gaat daarbij niet om druk of expliciete eisen, maar veeleer om subtiele signalen van geloof en vertrouwen in het kunnen van hun kind. Denk aan de juiste toon in communicatie, aanmoediging en opvoedingsstijl: warm, ondersteunend en motiverend[48]. Naast hoge verwachtingen is ook het **tonen van interesse** in het schoolleven van belang. Ongeacht de leeftijd van het kind, blijkt dit een positief effect te hebben op zowel het schools welbevinden als op de betrokkenheid van leerlingen[49].

Terwijl het effect van hoge verwachtingen op leerresultaten is aangetoond, is het voorlopig onduidelijk welke initiatieven vanuit de school effectief zijn om hoge verwachtingen bij ouders te stimuleren[50]. Toch zijn er enkele suggesties.

Figuur 3. Effectieve vormen van thuisbetrokkenheid

LEESTIP

Aan de slag met hoge verwachtingen

Hoe je zelf aan hoge verwachtingen werkt zodat je dit kan *modelen* naar ouders toe, lees je in de Leidraad 'Onderwijs vanuit hoge verwachtingen' van Leerpunt.

Leidraad 'Onderwijs vanuit hoge verwachtingen'
leerpunt.be

Verwachtingen bij ouders kunnen sterk verschillen en vragen een aanpak op maat. Ouders met **lage verwachtingen** ten opzichte van de leerprestaties van hun kind hebben vaak baat bij ervaringen en gerichte informatie die hun beeld over het potentieel van hun kind kunnen bijstellen. Als leerkracht kan je dit proces versterken door zelf hoge verwachtingen te koesteren en zichtbaar te maken. Zo inspireer je niet alleen leerlingen maar ook ouders. Die pikken het enthousiasme op, wat het vertrouwen in hun kind verhoogt én motiveert om ook thuis een positieve en stimulerende houding aan te nemen[51]. Bij ouders met **een lagere SES** of negatieve schoolervaringen in het verleden is cruciaal om participatie te verhogen, hun perspectief te waarderen en laagdrempelig en proactief te werken[52].

Andere ouders hebben uit zichzelf vaak al **hoge verwachtingen** en kunnen ondersteund worden om die op een haalbare en constructieve manier te helpen realiseren. Bij overmatige bemoeienis en te hoge prestatiedruk kan het nodig zijn in te grijpen, door in gesprek te gaan, vertrekkende van de erkenning over de aanpak van de ouder. Een goede vertrouwensband en wederzijds respect zijn hiervoor wel voorwaarden.

3. Taal tussen ouder en kind stimuleren

Gericht inzetten op taalontwikkeling

Schoolinitiatieven rond thuisbetrokkenheid die **gericht inzetten op taalontwikkeling** kunnen effectief bijdragen aan het verkleinen van taal- en leerachterstanden. Daarbij is het interessant om zowel de kennis bij ouders over taalverwerving te vergroten als laagdrempelige ouder-kindactiviteiten te organiseren. De kans op succes wordt groter als deze activiteiten aangepast zijn aan de leefwereld van de gezinnen. Een krachtig uitgangspunt is om de **thuistaal** te erkennen als waardevol, omdat ze kan dienen als opstap bij het leren van de schooltaal. Door verbindingen te leggen tussen thuistaal en Nederlands (bijvoorbeeld via meertalige boeken of mondelinge verhalen) ontstaat er meer betrokkenheid en groeit het taalaanbod op een natuurlijke manier[53].

Samen lezen

Samen lezen is een van de activiteiten met de meeste impact op leerprestaties van kinderen[54]. Het maakt minder uit wát je leest of in welke taal, vooral de **interactie** tussen ouder en kind is van belang.

Voorbeelden van ouder-kindactiviteiten die taalrijke interactie in de thuistaal thuis stimuleren[73]

- **Praten** met kinderen, al vanaf de geboorte, met eenvoudige taal en oogcontact.
- Dagelijks **voorlezen** uit kwaliteitsvolle kinderboeken met positieve representatie van identiteit, thuistaal en cultuur.
- **Spreken** over voorgelezen verhalen: klanken, betekenis, woorden, fantasie prikkelen door open vragen te stellen (*"Hoe zou het boek op een andere manier kunnen aflopen?" "Bij welk personage in het boek voel je je verdrietig, blij, kwaad …?"*).
- **Uitstapjes** die woordenschat verrijken.
- Spelenderwijs taal aanbieden via **materialen** en ervaringen.

VIDEOTIP

Versterken van de thuistaal

Een praktische reeks video's om ouders te ondersteunen in het versterken van de thuistaal. Het programma bestaat in 10 talen.

Pim@Home

foyer.be

Bij tweedetaalleerders is aangetoond dat leesprestaties verhogen als ouders meer kennis hebben van effectieve leesstrategieën [55]. Samen lezen versterkt tegelijk de ouder-kindrelatie én de taalvaardigheid.

Moedig ouders aan om met hun kinderen te lezen

Scholen kunnen ouders ondersteunen bij samen lezen:

- Organiseer **samenleesmomenten** – op school, in de bib of digitaal – als voorbeeld om thuis aan de slag te gaan.
- **Informeer** ouders over het belang van samen lezen.
- Stel een geschikt **boekenlijstje** samen.
- Geef tips over **interactieve** leesstrategieën:
  - Moedig ouders van kleuters aan om 20 minuten per dag te besteden aan samen lezen.
  - Het hoeft niet altijd een boek te zijn. Je kunt ouders ook vragen alledaagse tekstjes te gebruiken: letters zoeken in straatnamen, praten over etiketten in de winkel …
  - Naarmate kinderen ouder worden, wordt het belangrijker voor ouders om naar hun kinderen te luisteren terwijl ze lezen. De strategie van *'pause, prompt, praise'* kan ouders helpen: *pause* betekent pauzeren om kinderen bedenktijd te geven als ze vastlopen, *prompt* betekent een aanwijzing geven om te helpen zonder het antwoord te geven, en *praise* betekent kinderen prijzen als ze zich concentreren of problemen oplossen.

Zet in op alternatieven voor laaggeletterde ouders

Voor ouders die minder vaardig zijn in lezen en schrijven zijn er alternatieven voor 'samen lezen', zoals verhalen vertellen, liedjes zingen zonder geschreven tekst, of luisterboeken beluisteren die je tegelijkertijd kan lezen, zoals interactieve digitale kinderboeken [56]. Enkele concrete voorbeelden:

- Ouders en kinderen werken samen aan een meertalig verhalenboek, waarin verhalen uit hun gezin centraal staan, opgeschreven in zowel de thuistaal als eventueel in de schooltaal. Het kind tekent of vertelt, de ouder schrijft of spreekt in de eigen taal [57].
- Ouders en kinderen maken samen tekeningen van alledaagse gebeurtenissen en gebruiken die als aanleiding voor een gesprek of verhaal – mondeling of schriftelijk [58].
- Leerkrachten sturen korte, laagdrempelige berichten naar ouders met leestips, aanmoedigingen of vragen over dagelijkse taalactiviteiten (zoals: *"Wat hebben jullie vandaag samen gelezen?"*) [59].

Je kan eventueel ook aan taal bij ouders werken, bijvoorbeeld door **lessen Nederlands** te voorzien. Dit gebeurt het best in samenwerking met externe organisaties zoals het volwassenenonderwijs, LIGO of Huizen van het Nederlands. De samenwerking tussen school en ouders kan hierdoor ook verbeteren [60].

'Thuis in Taal' en 'Welkom in de Klas'

Niet elke leerling start op school met dezelfde taalbasis. Het verschil hangt sterk samen met het opleidingsniveau van ouders, het beschikbare taalaanbod en de ondersteuning die kinderen thuis krijgen [74]. Initiatieven zoals **Thuis in Taal** willen die ongelijkheid aanpakken door scholen te ondersteunen in het opzetten van ouder-kindactiviteiten die taal stimuleren.

Enkele uitgangspunten uit Thuis in Taal

Stem je ouder-kindactiviteit af op de leefwereld en vaardigheden van ouders.

- Laat iedereen dezelfde (herhaalde) activiteit doen en zorg voor voorbeelden, bijvoorbeeld door zelf voor te doen *(modelen)*.
- Zorg ervoor dat je gesprek uitlokt, met een spel of dagelijkse situaties.
- Moedig het gebruik van de thuistaal aan als brug naar het Nederlands.

(Uit: 'Thuis in taal in 7 stappen')

Meer info en tools
aanpakthuisintaal.nl

Welkom in de klas
ligo.be

De kracht van samenwerken
kleutergewijs.wordpress.com

De centrale boodschap hierbij is dat je **vertrekt vanuit de (geletterdheids)praktijken en kennis in het gezin**, en dat je deze verder stimuleert en bevestigt[61]. Zo sluit je aan bij de leefwereld van de ouders en de leerlingen. Het gebruik van de thuistalen verlaagt daarbij de drempel en bevordert het engagement van ouders, wat zich vertaalt in een grotere leerwinst bij de leerlingen[62]. Orale geletterdheid binnen gezinnen moet bovendien worden erkend als waardevol en als een wezenlijk onderdeel van de ontwikkeling[63].

Cultureel relevante initiatieven die actief bruggen bouwen tussen de thuiscultuur en de schoolcontext zorgen voor meer betrokkenheid van ouders. Ouders zijn dan niet alleen sneller geneigd om deel te nemen aan zulke initiatieven, maar houden dit engagement ook langer vol[64]. Er bestaan initiatieven waarbij leerkrachten aan de slag gaan met mondelinge vertelltradities van ouders om deze te gebruiken als basis voor lessen rond vroege geletterdheid van kinderen[65].

Stimuleer leesstrategieën tijdens vakantieperiodes

Lezen tijdens de zomervakantie aanmoedigen heeft een positief effect op de leesontwikkeling, zeker bij kinderen uit gezinnen met minder leeskansen. Het uitdelen van **boeken en leestips** voor de vakantie werkt, én is ook een slimme manier om ouders te betrekken. Dit kan je ondersteunen door tussendoor de ouders of leerlingen korte herinneringen te sturen.

AAN DE SLAG

Thuis oefenen tijdens de zomer

De praktijkkaart 'Stimuleren van thuis lezen' van Education Lab geeft aan hoe thuis lezen in de zomervakantie gestimuleerd kan worden.

Stimuleren van thuis lezen in de zomer
education-lab.nl

4. Ouders en hun betrokkenheid bij huiswerk

Wat doe je beter niet?

Vooraleer scholen of externen starten met het opzetten van huiswerkbegeleiding lijkt het raadzaam om eerst het huiswerkbeleid van de school onder de loep te nemen. Het zou kunnen dat een (groot) aantal leerlingen in een klas of school problemen ervaart met huiswerk. Je bent dus het best voorzichtig met het aanmoedigen van ouders om direct betrokken te zijn bij huiswerk. Onderzoek wijst uit dat ouderlijke betrokkenheid bij huiswerk niet automatisch leidt tot betere leerprestaties. Bovendien kan huiswerk de ongelijke kansen tussen leerlingen vergroten[66].

In sommige gevallen werd een **negatief effect** gevonden in de relatie tussen hulp van ouders bij huiswerk en leerprestaties. Daarvoor worden twee mogelijke verklaringen gegeven. Ten eerste zijn ouders doorgaans **niet getraind** om didactische concepten uit te leggen of lesmethoden correct toe te passen. Veel ouders zien het ondersteunen bij huiswerk wel als hun verantwoordelijkheid, maar voelen zich daar inderdaad niet altijd voldoende voor toegerust. Ten tweede vragen leerlingen die **meer moeilijkheden** ervaren vaker hulp bij huiswerk. Daardoor is het verband tussen ouderlijke hulp en lagere prestaties mogelijk een gevolg van de beginsituatie van het kind. Er zijn ook verschillen in effectiviteit naargelang het vak. Voor wiskunde ligt dit bijvoorbeeld vaak lager omdat daarbij specifieke kennis en instructies vereist zijn.

Conclusie: de ouder speelt best niet voor leerkracht; als een leerling echt hulp nodig heeft, is het aan de leerkracht om op die vraag in te gaan. Ouders kunnen wel een belangrijke **signaalfunctie** opnemen.

Wat werkt wél?

Ouderlijke steun bij huiswerk werkt, maar onder voorwaarden. Onderzoek toont aan dat **ondersteunende betrokkenheid** effectiever is dan sturende of corrigerende bemoeienis, zeker bij jongere kinderen[67]. Wanneer ouders te streng of controlerend optreden, kan dat leiden tot verhoogde stress bij kinderen en zelfs tot slechtere prestaties. Dat betekent dat ouders best vooral aanmoedigen, structuur bieden en belangstelling tonen. Daarom is het cruciaal dat je **duidelijke en haalbare verwachtingen formuleert** ten aanzien van ouders. Je kan hen bijvoorbeeld aansporen om een vaste tijd en plek te voorzien voor huiswerk, duidelijke huiswerkroutines te installeren, en toezicht houden zonder over te nemen[68].

5. Thuisbetrokkenheid stimuleren doe je ... op school!

Nu duidelijk is geworden op welke aspecten van thuisbetrokkenheid je het best inzet als je de grootste effecten op leerresultaten wil bekomen, rest de vraag hoe je hier als school aan kan werken én dit kan blijven opvolgen.

Doe het voor *(modelling)*

Modelling – ook wel 'observatieleren' genoemd – betekent dat jij als leerkracht voordoet hoe ouders thuis aan de slag kunnen gaan met hun kind. Ouders leren door jou te observeren, en krijgen ondersteuning en feedback van jou. Modelling heeft positieve effecten op thuisbetrokkenheid. Je kan dit ook aanpakken als een rollenspel[69]. Modelling is zowel bij het stimuleren van hoge verwachtingen als van taal een belangrijke techniek.

Modelling mag echter niet te dwingend zijn. Wanneer je modelt, is het belangrijk er oog voor te hebben hoe ouders de interactie met hun kind al aanpakken en daarop voort te bouwen. Je kan bijvoorbeeld tonen hoe je benoemt wat je ziet of doet (bv. 'Ik zie dat je al een aantal puzzelstukjes goed in elkaar klikte', 'Je zoekt dus nu een puzzelstukje dat in de hoek past'), herhaalt (bv. 'Ja, het klopt wat je zegt, de rode auto rijdt dus vooraan', 'De toren valt inderdaad om!'), spreekkansen biedt (bv. 'Vertel eens, wat ben je nu van plan?') en veel vragen stelt (bv. 'Hoe denk je dat we dit kunnen oplossen?', 'Wat valt hier op?', 'Kan je mij eens tonen hoe je dat hebt gedaan?').

Betrek ouders in de klas en stuur berichten

Het stimuleren van thuisbetrokkenheid, bijvoorbeeld aan de hand van modelling of door het vermelden van concrete en haalbare acties voor thuisbetrokkenheid, kan je **integreren in verschillende ouderactiviteiten of infosessies op maat**. Bekijk vooral wat je al doet, en probeer daar kleine acties aan toe te voegen die een verschil voor de thuisbetrokkenheid kunnen betekenen. Je past dit wel steeds aan de ouders aan. (zie Aanbeveling 5) Algemene infosessies kunnen heel hoogdrempelig zijn, en sommige scholen merken dat er dan weinig opkomst is.

Als ouder zicht krijgen op wat er in de klas gebeurt, kan ook thuisbetrokkenheid stimuleren. Voorbeelden: een overzicht van de woordenschat die op dat moment aan bod komt meegeven naar huis, een stickertje op de hand van een kleuter, een dagplanning bij de ingang waar ouders samen met hun kind kunnen aanwijzen wat ze die dag zullen doen ... Dit kan aanleiding geven voor ouders om met hun kind in gesprek te gaan: *"Wat heb je gedaan vandaag?"*

Wat betreft **betrokkenheid van ouders op school (aanwezigheid)**, zijn de resultaten uit onderzoek onduidelijk over het effect[70]. Toch komt naar voor dat de aanwezigheid van ouders tijdens activiteiten in de klas

Praktische tips voor ouderbetrokkenheid bij huiswerk

- Haalbare tips en huiswerkwijzer voor ouders om te helpen bij huiswerk, zie Klasse.
- De infofiche **Huiswerkbegeleiding** van het Onderwijscentrum Brussel biedt concrete tips voor ouders over hoe ze ondersteunend kunnen zijn bij huiswerk.
- Een inspirerend voorbeeld is **interactief huiswerk**[75]: ouders worden uitgenodigd om tijdens de huiswerkopdracht actief in interactie te gaan, bijvoorbeeld door tijdens leesopdrachten actief in gesprek te gaan, of door samen met dubbelzijdige flashcards te oefenen.
- En het huiswerk zelf? Voor een doordachte **reflectie over huiswerk** kan je te rade gaan bij de Toolkit Leren & Lesgeven – Huiswerk (Leerpunt)

Rol van ouders bij huiswerk
klasse.be

Infofiche: Huiswerkbegeleiding
communicerenmetouders.brussels

Toolkit Leren & lesgeven - Huiswerk
leerpunt.be

interessant is. Dit heeft immers aangetoonde impact op de prestaties van kinderen. Als ouders in de klas van hun kind komen, zien zij hun kind en de leerkracht aan het werk, het kind is trots omwille van de aanwezigheid van de ouder, en er is weer een informele mogelijkheid tot uitwisseling tussen leerkrachten en ouders[71]. Je kan ouders bijvoorbeeld samen met hun kind een taalactiviteit in de klas laten doen, en daarbij inzetten op goede voorbeelden, modelling en een terugkerende structuur, herkenbaar voor alle ouders, ongeacht opleidingsniveau of taalvaardigheid.

Om meer regelmaat te krijgen in het stimuleren van ouders, kan je ook werken met het **sturen van berichten** met tips voor ouders. Deze kunnen gaan over ondersteuning bij taal, wiskunde, socio-emotionele ontwikkeling, enzovoort. Zorg er wel voor dat ouders deze tips makkelijk kunnen integreren in hun dagelijks leven. Hiermee zijn goede resultaten geboekt bij leerlingen die lager presteerden[72].

Activiteiten die ouders thuis met hun kinderen doen – zoals praten, lezen, interesse tonen in school en structuur bieden rond leren – hebben een sterke invloed op het schoolsucces van leerlingen. Scholen kunnen dit stimuleren door ouders op een laagdrempelige en respectvolle manier te ondersteunen en aan te sluiten bij wat gezinnen thuis al doen.

Voorbeelden van tips kunnen zijn:

1. **Taalstimulering**
   - Vraag je kind tijdens het eten: “Wat was het leukste dat je vandaag deed?”. Zo oefenen jullie samen praten en vertellen.
   - Laat je kind bij het slapen één ding uit de kamer benoemen en er iets over vertellen: “Wat zie je?”, “Wat kan je daarmee doen”?

2. **Wiskunde in het dagelijkse leven**
   - Vraag je kind tijdens het koken: “Kan jij drie lepels toevoegen?”. Zo oefent het tellen.
   - Vraag eens tijdens een wandeling: “Zie jij iets dat groter is dan jij?”

3. **Socio-emotionele ondersteuning**
   - Vraag ’s avonds eens: “Hoe voelde je jou tijdens de speeltijd vandaag? Blij, boos, enthousiast …?”. Zo leert je kind emoties herkennen.
   - Gebruik rustmomenten: “Kom, we gaan eerst even samen diep in- en uitademen.”. Dat helpt kinderen kalmeren.

4. **Overkoepelende tips**
   - Kies één vast moment per dag van 2 minuten (bv. bij het ontbijt of in de auto) om je kind iets te laten vertellen.
   - Laat je kind één taakje kiezen dat het zelf kan (bv. bord zelf opruimen) om autonomie te versterken.
   - Stel één nieuwsgierige vraag per dag: “Wat heb je vandaag gedaan dat nieuw was?”

LEESTIP

Ouderprikkels in het kleuteronderwijs

Deze infofiche over ouderprikkels biedt een handig en laagdrempelig hulpmiddel voor leraren om de brug te slaan tussen school en thuis. Het legt uit wat een ouderprikkel is – een klein, concreet gebaar of opdracht die ouders aanmoedigt om thuis over school te praten – en beschrijft verschillende voorbeelden. Deze voorbeelden variëren van eenvoudige signalen (prikkels zonder instructie) tot opdrachten met duidelijke stappen uit te voeren thuis.

Het uitgangspunt is steeds: maak het haalbaar voor alle gezinnen, verbind het aan de leefwereld van het kind en de ouders, en bouw voort op wat er al speelt in de klas.

Infofiche: Ouderprikkels

communicerenmetouders.brussels

Aanbeveling 4

Benut de kracht van externen

Scholen zijn geen eilanden maar maken deel uit van het sociaal weefsel van hun buurt of wijk in een stad of gemeente. Onderzoek uit binnen- en buitenland wijst op het potentieel van sterke banden tussen de school en de buurt om zowel leerlingen, ouders als scholen zelf te versterken. Dat kan enerzijds gaan over de school die haar rol als doorverwijzer ten volle speelt. En anderzijds over de school als 'ontmoetingsplek' waar diensten *outreachend* kunnen werken, zoals vrijetijdsorganisaties, onderwijsopbouwwerk en zelfs Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's). Dat levert winst op in alle richtingen: voor ouders, leerlingen en schoolpersoneel.

1. Waarom samenwerken?

Uit een review naar *'best practices'* rond ouderbetrokkenheid in het Verenigd Koninkrijk [76] blijkt dat partnerschappen met organisaties een **belangrijk onderdeel van effectieve strategieën** rond samenwerking met ouders vormen. Vooral de **informatie-uitwisseling** met partners – welzijnsorganisaties, vrijetijdsclubs, justitiële diensten – en het binnenbrengen van externe expertise in de school zou een meerwaarde bieden. Als het gaat om ouders van leerlingen met een andere thuistaal zijn sociale organisaties, vaak met linken in de eigen gemeenschap, cruciale partners om effectieve partnerschappen uit te bouwen [77].

Dichter bij huis gaven scholen aan dat **samenwerkingen buiten de schoolmuren** heel wat kunnen opleveren voor de school én voor het partnerschap [78]. Het gaat dan bijvoorbeeld om organisaties die leer- en studiehulp voorzien voor leerlingen in kwetsbare situaties en hierrond afstemmen met de school. Samenwerking zorgt ervoor dat scholen meer ouders kunnen bereiken op een makkelijkere manier, dat ze preventiever werken in plaats van achter feiten en problemen aan te hollen, dat het ademruimte geeft omdat ze de ondersteuning eens konden doorgeven aan een andere partij.

Zinvolle connecties tussen scholen en (welzijns)organisaties **verlagen drempels en versterken competenties**, zowel bij ouders als leerkrachten, zo blijkt ook uit internationaal onderzoek [79]. Cruciaal in de samenwerking met externe partners is enerzijds het versterken van onderwijsondersteunende competenties bij gezinnen en anderzijds een betere afstemming van de onderwijspraktijk op de brede diversiteit aan gezinnen.

2. Terreinen waarop externen ondersteuning kunnen bieden

Ouders worden versterkt wanneer de school samen met externen inzet op welzijn, toegankelijkheid en het overwinnen van institutionele barrières, eigen aan de school en aan andere vormen van hulp- en dienstverlening. Basisvoorwaarde: alles gebeurt met het medeweten en de toestemming van de ouders.

Thuisbetrokkenheid ondersteunen

Tal van organisaties bieden zinvolle ondersteuning aan gezinnen met een **positief effect op thuisbetrokkenheid**. Zo biedt LIGO (Centra voor basiseducatie) cursussen aan voor laaggeletterde volwassenen, algemene modules rond taal en ICT-vaardigheden … Maar LIGO is ook, steeds vaker, aan zet als begeleider van laagdrempelige oudermomenten op school, met een focus op Nederlands leren, zelfredzaamheid van ouders versterken én het ontwikkelen van onderwijsondersteunende vaardigheden. Ook vanuit instanties als de bibliotheken en het Huis van het Kind ontstaan vele initiatieven rond voorlezen, een goede school- en studiekeuze maken …

Maar het meest wijdverspreid en wellicht ook het meest gebruikt zijn de initiatieven die inzetten op **huiswerk- en studiebegeleiding**. Het aanbod is enorm gevarieerd: het kan bijvoorbeeld gaan om ondersteuning aan huis, op locatie, in een buurthuis maar evengoed op school zelf, begeleid door externen. Er is ook variatie in de mate waarin ouders betrokken worden: de focus kan liggen op huiswerk of ruimer op gezinsbegeleiding. De begeleiding gebeurt door vrijwilligers, professionals of (oudere) bachelor- of masterstudenten …

Het hoofddoel is het versterken van de onderwijspositie van kinderen en jongeren. Er is vaak ook expliciete aandacht voor de gezinscontext en het **versterken van ouders**; dat gebeurt onder meer door tips en tools mee te geven, bijvoorbeeld over manieren om te communiceren met kinderen, of door ouders vertrouwd

te maken met schoolse gebruiken en verwachtingen, door mee te gaan naar oudercontacten … Initiatieven die met student-tutoren werken, zetten ook in op het verbreden van de visie, attitudes en competenties van deze toekomstige professionals zelf. Dat gebeurt door de student-vrijwilligers uit te dagen om hun referentiekaders in vraag te stellen, hen inzicht te geven in drempels die gezinnen ervaren op diverse levensdomeinen, enzoverder[80].

Scholen kunnen gezinnen toeleiden naar externe diensten en organisaties maar ze kunnen er ook voor opteren om **zelf een huiswerkklas** te organiseren. Het voordeel is dat de afstemming op de klaswerking meer verzekerd is en er ook mogelijkheden ontstaan voor informeel contact met ouders gericht op leren. Op die manier bereik je bovendien ouders die hun kinderen pas later van school kunnen afhalen.

Brits onderzoek[81] toont aan dat ouders met een migratieachtergrond vaak ook ondersteuning vinden binnen het netwerk van de **eigen gemeenschap**: organisaties die huiswerkbegeleiding aanbieden, taallessen voorzien in het weekend of de vakanties, buren die helpen met het schoolwerk van de kinderen …

Ouders bereiken

Bruggen bouwen tussen scholen en buurtorganisaties is een cruciale *outreachende* strategie om ouders te bereiken die je anders minder makkelijk op school ziet. Uitreiken naar de buurt kan helpen om de sociale kloof tussen scholen en ouders te overstijgen[82].

Wat ook helpt om zicht te krijgen op mogelijke drempels, is contacten leggen met **organisaties** die **dichter** bij bepaalde groepen ouders staan, zoals buurtwerkingen, verenigingen waar armen het woord nemen, LIGO, SAAMO, Huizen van het Kind, enz.

Loop je vast op talige of culturele drempels? Op de brug tussen school en ouders, tussen onderwijs en welzijn zijn tal van **brug- en sleutelfiguren** actief die het contact tussen scholen en ouders kunnen faciliteren. Doorgaans zijn dat professionals, zoals brugfiguren, onderwijsopbouwwerkers, leerkrachten van LIGO. Maar ondertussen zien we ook steeds vaker opgeleide vrijwilligers – zoals onderwijsambassadeurs en taalhulpen – en professionele hulp – zoals toeleiders in diversiteit – opduiken die ouders en/of scholen ondersteunen. Het lijstje is lang en erg contextspecifiek. Ga zeker eens te rade bij je lokale bestuur om het aanbod in je eigen stad of gemeente te kennen.

Internationaal onderzoek toont aan dat zogenaamde ***'cultural brokers'***, dus sleutelfiguren uit specifieke gemeenschappen, makkelijker linken kunnen leggen tussen de eigen gemeenschap en de schoolomgeving[83]. Ze helpen nieuwkomersgezinnen om zicht te krijgen op de eigenheden, verwachtingen en mogelijkheden van instellingen zoals scholen. Ze kunnen helpen om vertrouwen op te bouwen tussen ouders en scholen en om ouders zich meer welkom te laten voelen. In Vlaanderen werken sommige CLB's met interculturele bemiddelaars uit bepaalde migrantengemeenschappen. Ook onderwijsambassadeurs nemen die rol op zich.

LEESTIP

Starten met huiswerkbegeleiding: praktische gids voor scholen en organisaties

Het Agentschap Integratie & Inburgering werkte een draaiboek (2018) uit met handvaten om huiswerkbegeleiding te organiseren. De werkwijze steunt op jarenlange ervaringen van het Agentschap bij het begeleiden van scholen en onderwijspartners, vanuit de insteek om gelijke leer- en ontwikkelingskansen te verhogen van kinderen met een migratiegeschiedenis. Uit die ervaring ontstonden drie werkmodellen die bruikbaar zijn in elke school of dienst die huiswerkbegeleiding wil organiseren.

Je vindt ze alle drie in het draaiboek:

1. Huiswerkklas op school
2. Huiswerkklas op school en thuisbegeleiding
3. Buitenschoolse huiswerkklas

Starten met huiswerkbegeleiding

opgroeien.be

Voor het bouwen van bruggen naar ouders via sleutelfiguren hoeft het schoolteam niet per se volledig zelf in te staan. Er liggen bijvoorbeeld kansen bij een goed uitgewerkt participatiebeleid, bij een ouderwerking (ouderraad) …

3. Ouders versterken ouders: de school als ontmoetingsplek

Wanneer scholen kansen creëren voor ouders om hun 'schools sociaal kapitaal' te versterken, draagt dit bij aan betere schoolresultaten en gedrag van leerlingen[84]. Ouders hoeven daarbij niet enkel ondersteund te worden door professionals, ze kunnen ook veel betekenen voor elkaar. Zeker mensen met maatschappelijk kwetsbare kenmerken hebben immers een klein of geen netwerk. Gedeelde ervaringen rond opvoeding, school en zorgnoden scheppen verbondenheid en vertrouwen. Een ouder legt een vraag voor een leerkracht bijvoorbeeld eerst even voor aan een collega-ouder voordat hij de stap durft te zetten.

Scholen kunnen die ontmoeting faciliteren en zo een plek worden waar ouders elkaar vinden en versterken. Sommige scholen zorgen er infrastructureel voor dat ouders een lokaal kunnen gebruiken om met elkaar te spreken of richten koffiemomenten in. Dat is uiteraard makkelijker te organiseren in het lager onderwijs dan in een secundaire school. Het gaat om diverse initiatieven:

- **Laagdrempelige initiatieven**: schoolpersoneel en/of actieve ouders (bijvoorbeeld van de ouderraad) organiseren activiteiten waarbij school- en opvoedingsgerelateerde zaken worden besproken. Mogelijke thema's: het schooljargon, het belang van aspecten zoals agenda en CLB, straffen en belonen, omgaan met sociale media … In sommige scholen zijn er informele gespreksmogelijkheden om Nederlands te oefenen om zo alvast de schoolinformatie goed te begrijpen. Idealiter werken ouders tijdens deze laagdrempelige bijeenkomsten samen met de school aan de schoolwerking, brengen ze hun perspectief binnen in de school (bijvoorbeeld rond communicatie- of kostenbeleid), vanuit hun ervaringen en noden.

- **'Verbinder' zijn**: schoolpersoneel brengt ouders samen op informele momenten en neemt zo de rol op van actieve verbinder. *"Mevrouw, zal ik je voorstellen aan de moeder van het kind waarmee jouw zoon veel samenspeelt?"*

Ouders versterken ouders

- **Klasouders**: fungeren als brugfiguren tussen de school en de oudergroep, stimuleren betrokkenheid door ouders informeel aan te spreken. Hun rol verschilt van school tot school. Ze kunnen mee doorgeefluik van school naar ouders zijn, maar ook omgekeerd: ze kunnen een signaalfunctie opnemen door bezorgdheden en noden van ouders terug te koppelen naar de school.
- **Peter/meter/buddy of ouderambassadeurs**: ouders met al enige ervaring in de school treden op als mentor voor nieuwe ouders. Het is hierbij belangrijk om een goede *'match'* te vinden (gezamenlijke taal, achtergrond …).
- **Poortouders** staan aan de schoolpoort om ouders te verwelkomen, aan te spreken, weetjes en herinneringen door te geven …
- **Ouderraden en oudervereniginge**n kunnen tools aanreiken om ontmoetingen en connectie tussen ouders te helpen faciliteren.

LEESTIP

Een brochure voor ouderwerkingen, ouderraden en schoolteams

In deze brochure worden enkele belangrijke aandachtspunten gegeven om alle ouders te betrekken, geïllustreerd met praktijkvoorbeelden, interviews en getuigenissen. Deze brochure is een gezamenlijke realisatie van de 3 ouderkoepels: GO! ouders, KOOGO en VCOV. De drie ouderkoepels waren erg actief op het vlak van specifieke informatie (websites, brochures, webinars …) die leerkrachten kunnen ondersteunen. Sinds 1 januari 2026 zijn deze koepels in één oudervereniging verenigd, maar hun materialen blijven beschikbaar.

Hoe nemen we alle ouders mee?
go-ouders.be

- **Openklasavonden** waarop alle ouders van de leerlingen uitgenodigd worden, zijn ideale momenten om ouders met elkaar te verbinden. Aandachtspunten: laagdrempelig en warm onthaal, bewust inzetten op informele onderlinge contacten.

- Andere momenten: breng- en haalmomenten (ook bij de aanvang of aan het eind van eendaagse of meerdaagse uitstappen), schoolfeest, infoavond of -markt, wachtmomenten tijdens de oudercontactperiode, oudercafés …

De school neemt op die manier een actieve rol op in het versterken van onderlinge netwerken en uitwisselingsmogelijkheden tussen ouders.

4. Inzetten op welzijnsnoden

Vlaams onderzoek[85] toont aan dat scholen worstelen met **gezinsnoden die de pure onderwijsopdracht overstijgen**. Vaak zijn het problematieken waarbij de school zich onmachtig voelt en die haar kennis en expertise overstijgen. Een leerkracht is immers geen hulpverlener. Het kan gaan om complexe gezinscontexten, jongeren met andere zorgfiguren, trauma-ervaringen … Tegelijkertijd is voor sommige leerlingen en ouders de school het eerste en soms zelfs enige aanspreekpunt voor tal van noden en vragen. In die zin heeft de school een belangrijke, en meteen ook laagdrempelige, **brugfunctie tussen leerlingen, ouders en (welzijns)organisaties**. Zowel onderwijs als welzijnsactoren zijn zich hiervan bewust.

Kan onderwijs zonder welzijn?

Op de brug tussen onderwijs en welzijn beweegt er heel wat. Uit een bevraging van 20 Vlaamse basisscholen en welzijnsprofessionals als deel van het SKI-tool-project van HOGENT (2018-2021) kwamen onderstaande **aanleidingen voor samenwerking** naar boven:

- noden op diverse terreinen: financieel, materieel, administratief, huisvesting …
- vragen, problematieken rond opvoedings- en gezinsondersteuning
- drempels in de toegang tot sport, kunst en vrije tijd
- hygiëne en gezondheid
- mentale problemen
- kinderarmoede
- drempels tussen school en ouders die een partnerschap in de weg staan

LEESTIP

Inspiratiegids

In deze inspiratiegids (2020) wordt wetenschappelijk onderzocht waaruit samenwerking tussen onderwijs en welzijn kan bestaan om te zorgen dat kinderen in een kwetsbare situatie zich goed voelen op school en tot leren kunnen komen.

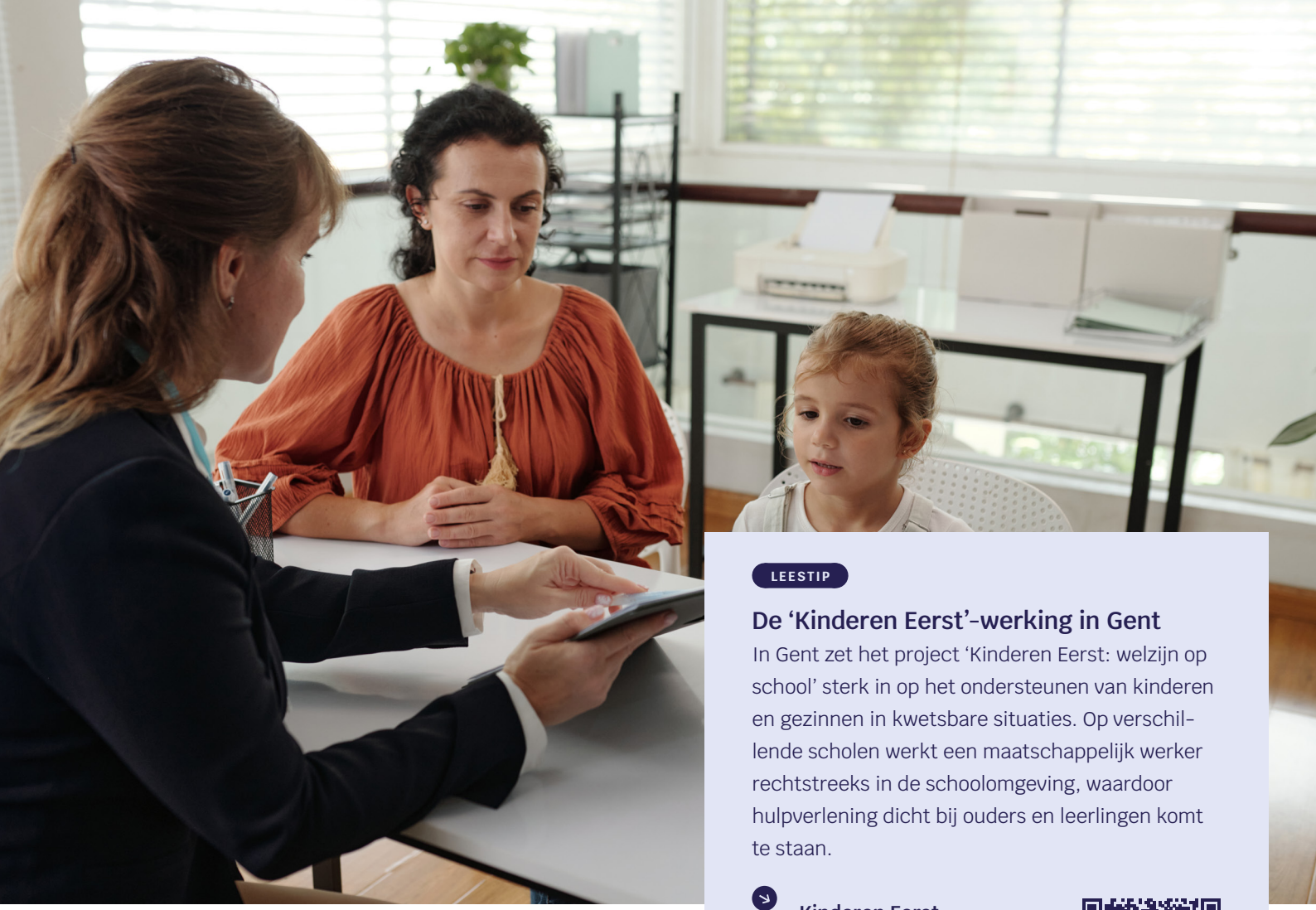
↘ **Kan onderwijs zonder welzijn? En vice versa?**'
saamo.be

Over brugfiguren en het bruggencontinuüm

In steeds meer gemeenten en steden zijn brugfiguren actief. Sommigen zijn verbonden aan een school en gericht op het contact tussen school en ouders, anderen vertrekken veeleer vanuit een welzijnsinsteek gericht op de toeleiding naar vrije tijd, welzijn, enzoverder.

Onderzoekers van HOGENT beschrijven zes rollen voor een brugfiguur[88]:

1. aanspreekpunt voor scholen en ouders
2. vertrouwensfiguur en draaischijf in de toeleiding naar het welzijnsveld
3. netwerker
4. verbindende factor: vertaal- en verteerwerk (i.e. helpen verwerken en begrijpen van informatie)
5. ondersteuner van ouders
6. kritische vriend van scholen

LEESTIP

De ‘Kinderen Eerst’-werking in Gent

In Gent zet het project ‘Kinderen Eerst: welzijn op school’ sterk in op het ondersteunen van kinderen en gezinnen in kwetsbare situaties. Op verschillende scholen werkt een maatschappelijk werker rechtstreeks in de schoolomgeving, waardoor hulpverlening dicht bij ouders en leerlingen komt te staan.

Kinderen Eerst
stad.gent

De rol van de school is hier: **signalen goed leren capteren en interpreteren**, en de sociale kaart voldoende kennen om gericht te kunnen doorverwijzen. Omdat gezinnen vaak drempels ervaren ten opzichte van sociale (welzijns)diensten, kan de school – als ze voldoende draagkracht heeft – inzetten op een warme overdracht. Brugfiguren in scholen nemen deze rol alvast op. Ook het CLB kan hier vanuit haar draaischijffunctie een ondersteunende rol in opnemen.

Scholen zijn hier en daar deel van een **‘Brede School’**. In een Brede school werken scholen, gezinnen, lokale, formele en informele organisaties samen om kinderen een rijkere leer- en leefomgeving te bieden, zowel binnen als buiten de schooluren. Activiteiten worden zo dichter bij gezinnen gebracht en toegankelijker gemaakt voor alle kinderen. Dat zijn mooie voorbeelden van manieren waarop een school als spil in de buurt drempelverlagend kan werken in de toegang tot cultuur, sport en vrije tijd.

Scholen kunnen organisaties en diensten ook een **fysieke plek aanbieden** op de school zelf. Scholen zijn immers plekken waar sowieso vele ouders komen en samenkomen. Zo zijn er OCMW’s die een wekelijkse zitdag houden op scholen in achtergestelde wijken.

Door op die manier mee in te zetten op het welzijn en welbevinden van leerlingen en gezinnen, schept de school mee de voorwaarden om **tot leren te komen**. De omstandigheden in andere levensdomeinen – een veilig en ondersteunend gezinsklimaat, een goede huisvesting, kansen op vrije tijd en ontspanning – bepalen immers mee of de leerling effectief tot leren kan komen.

Scholen staan niet op zichzelf: samenwerking met buurtorganisaties, welzijnsdiensten en andere partners kan helpen om ouders beter te bereiken en gezinnen te ondersteunen. Externe expertise kan drempels verlagen, netwerken versterken en extra ondersteuning bieden rond leren en welzijn. Zo groeit een sterker partnerschap tussen school, ouders en de bredere omgeving.

5. Scholen versterken door expertise binnen te halen

Buiten de eigen onderwijscocon treden laat schoolteams toe dat ze **expertise** opdoen en hun eigen **kennis van en perspectief op drempels en kwetsbaarheden** bij gezinnen verruimen[86]. Externe organisaties brengen een andere blik op ouders binnen in de school. Vanuit hun nabijheid bij gezinnen en specifieke expertise in thema's als armoede, ongelijkheid, meertaligheid en diversiteit kunnen ze scholen ondersteunen en versterken bij uit het bouwen van een verwelkomend schoolklimaat, cultuur- en armoedesensitief handelen, laagdrempelig communiceren …

Een organisatie als vzw Krijt ondersteunt scholen bij het uitwerken van een bewust armoede- en kostenbeleid. SAAMO zet in op visie-ontwikkeling en beleid op schoolniveau om structureel werk te maken van gelijke onderwijskansen voor leerlingen in een kwetsbare situatie.

Ook hier is het aanbod sterk contextafhankelijk. In Gent en Brussel is de 'dienst onderwijs' van de stad uitgebouwd in de vorm van een **Onderwijscentrum**. Hoewel het ondersteuningsaanbod vaak beperkt is voor lokale scholen stellen ze online heel wat bruikbare informatie en materiaal ter beschikking en zijn er ook studiedagen voor een ruimer publiek.

Maar ook in kleinere steden en gemeenten nemen **lokale besturen** een ondersteunende en faciliterende rol op. Ze voorzien mogelijkheden voor ontmoeting en netwerken, zetten in op expertiseopbouw door middel van gesubsidieerde projecten, vormingen, lokale studiedagen, en zijn vaak hét aanspreekpunt voor vragen. Zo houden ze meteen ook de vinger aan de pols en spelen ze makkelijker in op noden en bezorgdheden van scholen.

6. Samenwerken zonder de rol van de school uit te besteden

Dat samenwerking voordelen oplevert voor scholen, ouders én het partnerschap staat buiten kijf. Toch is enige bedachtzaamheid aangeraden. Onderzoek en experten wijzen op één grote valkuil, namelijk de **uitbestedingsreflex**. Het gaat dan bijvoorbeeld over de brugfiguur die het gesprek met anderstalige ouders overneemt, een opbouwwerker of lesgever van LIGO die op een schoolbabbel de informatie van de school met ouders bespreekt (bijvoorbeeld het digitaal platform toelicht), huiswerkbegeleiding die een kernopdracht van een school overneemt (leerlingen zelfstandig leren werken), enzovoort.

Er zijn redenen genoeg om te neigen naar uitbesteding: tijdsdruk, personeelstekort, afstand tussen school en ouders, handelingsverlegenheid. Het kan evenwel het partnerschap tussen de school en de leerkracht zelf met de ouders verzwakken. Daarom is het belangrijk goed af te wegen of er bij het inschakelen van externen nog sprake is van wederkerigheid en gelijkwaardigheid in de relatie school-ouder. Een belangrijke toetssteen is daarbij of ouders nog voldoende vanuit hun krachten en competenties benaderd worden. Het schoolteam moet bovendien betrokken blijven bij een samenwerking met externe partners. Als dat niet het geval is, dan zal die samenwerking niet competentieversterkend werken voor scholen[87].

Aanbeveling 5

Werk een partnerschapsbeleid met ouders uit

Een goed partnerschap met ouders ontstaat niet vanzelf. Het vraagt visie, afstemming met de ouders zelf en vooral: een doordacht beleid. Alle voorgaande aanbevelingen komen daarin samen. De ingrediënten voor zo'n beleid zijn geen spectaculaire nieuwigheden – elk aspect van schoolwerking vraagt immers om samenhang en een doordachte aanpak. Uit onderzoek naar de factoren die de betrokkenheid van ouders beïnvloeden, blijkt dat er behoefte is aan een aanpak die in de hele school wordt doorgetrokken en op lange termijn is ingebed. Dat betekent dat je beleid niet verandert door bijvoorbeeld personeelswissels. Schoolleiders die een succesvol partnerschap willen bekomen, geven prioriteit aan de samenwerking met ouders en integreren dit in het beleidsplan[89].

1. Visie ontwikkelen

Een duidelijke visie geeft richting aan keuzes, gedrag en communicatie. Hiervoor baseer je je als schoolleider (of breder: als beleidsteam) het best op zaken waarvan de effectiviteit is aangetoond, zoals de aspecten die in deze leidraad aan bod komen.

Enkele zaken die je kan meenemen:

- **Hoofddoel voorop**: het partnerschap met ouders is geen doel op zich. Het uiteindelijke doel blijft: de groei en ontwikkeling van leerlingen bevorderen. Het is daarenboven de bedoeling dat zowel ouders als schoolteam hier sterker uitkomen.

- Een **goede relatie en een stevige samenwerking met ouders** helpen hierbij, dus investeren in een goed partnerschap brengt je dichter bij je hoofddoel. Daarbij is het raadzaam na te denken over de rollen van alle betrokkenen. Wat is de **rol van de school, de leerling en de ouders, en van externen** in het partnerschap? Zet op papier hoe de school dit partnerschap definieert. Je kan als school ook nadenken over de troeven van een d**ivers samengesteld schoolteam** in het partnerschap.

Een visie geeft ook weer wat het schoolteam moet kennen, kunnen en willen in functie van een goed partnerschap. Dat kan bijvoorbeeld gaan om de volgende aspecten:

- **Kennis hebben over de gezinnen** en thuiscontexten (bijvoorbeeld: wat is armoede, wat is maatschappelijke kwetsbaarheid, hoe werkt meertaligheid, wat is laaggeletterdheid), en nagaan welke externe partners kunnen helpen om dit inzicht te krijgen. (Aanbevelingen 1 en 4)

- **Kennis en inzichten** hebben over hoe je een **vertrouwensband** opbouwt, als noodzakelijke voorwaarde voor een goed partnerschap, inclusief een warm en verwelkomend onthaalbeleid voor nieuwe ouders. (Aanbeveling 1)

- **Toegankelijk** en op maat **communiceren**, gericht op wat ouders het best weten en kunnen in functie van het leren van de leerlingen, met variatie in contactvormen en wederkerigheid als basis. (Aanbeveling 2)

- Formele en informele **acties en initiatieven ontwikkelen** (en monitoren/evalueren) in de samenwerking met gezinnen, zowel gericht op het leren van de leerlingen (bijvoorbeeld effectieve strategieën om ouders te ondersteunen bij thuisbetrokkenheid) als op het opbouwen van de relatie. (Aanbevelingen 2 en 3)

- Weten wanneer het relevant is om **externen** te betrekken en de school te laten functioneren als ontmoetingsplek voor ouders (netwerkversterking), vindplaats voor externe partners, doorverwijsplek naar die externe partners, enzomeer. (Aanbeveling 4)

- Vaardigheden versterken en bekwaamheidsgevoel verhogen om met de **diversiteit aan gezinnen om te gaan**, inclusief in vraag stellen van percepties, vooroordelen, en aannames over bepaalde ouders. (Aanbeveling 5)

Initiatieven gebaseerd op de bevraging van ouders – Hotelschool Gent

Wat willen ouders echt? Die vraag stond centraal in een eenvoudige maar doelgerichte bevraging in de Stedelijke Hotelschool Gent. Ouders kregen enkele concrete voorstellen voorgelegd: *"Zou je komen naar een ouderavond met een spreker?"*, *"Zou je geïnteresseerd zijn om een lesmoment bij te wonen?"*

Zo ontstond het initiatief van een **ouderweek**. Tijdens die week werden (groot)ouders uitgenodigd om een praktijkles bij te wonen in de klas van hun kind. Elke dag gebeurde dit in een andere klas. Bij de kooklessen konden ouders mee proeven van de bereidingen, en kregen ze een ouder-kindfoto als blijvend aandenken.

De meerwaarde bleek groot:

- ouders leerden elkaar kennen
- het informele contact met leraren, leerlingbegeleiders en andere teamleden werd versterkt
- leerlingen en (groot)ouders waren trots

Het succes in de eerste graad werkte aanstekelijk. Het initiatief groeide door naar andere graden en vakken.

Ouderbetrokkenheid op de hotelschool
koogo.be

LEESTIP

Tips over ouders bevragen

In het tweede hoofdstuk van het boek 'Warm, welkom en wederkerig. Naar een goede ouder-schoolsamenwerking' vind je heel wat tips om ouders te bevragen. Dit inspirerende hoofdstuk is relevant voor elke school die hiermee aan de slag wil gaan. Het boek richt zich op het kleuteronderwijs en wil scholen ondersteunen bij het uitbouwen van een goede, wederkerige ouder-schoolsamenwerking. Het bundelt praktijken en verhalen uit proeftuinen, samen met concrete tips en suggesties.

Warm, welkom en wederkerig
vbjk.be

2. Beginsituatie in kaart brengen

Zodra je weet waar je naartoe wil (je visie), breng je in kaart wat je rond het partnerschap met ouders al doet en hoe de betrokkenen dat ervaren. Baseer je hiervoor op de ervaringen en noden in het **schoolteam,** en de ervaringen en noden van de **ouders en leerlingen**. Wees alert voor gezinnen met maatschappelijk kwetsbare kenmerken. Zo kan elk plan zich baseren op inzichten in het leven van gezinnen en wat hen stimuleert of belemmert bij het ondersteunen van het leren van hun kinderen.

De ervaringen en noden in het schoolteam

Het is belangrijk om na te gaan waar jouw schoolteam op dit moment staat in de samenwerking tussen school en ouders. Meer informatie en een instrument die kan helpen met het partnerschap tussen school en ouders in kaart te brengen kan je vinden via de website schoolenouders.be. Verder is het ook belangrijk om verschillende opvattingen over thuisbetrokkenheid te verkennen. Meer hierover lezen jullie ook in de kaderstukken.

Ouders bevragen

Bij het uitstippelen of versterken van een beleid rond partnerschap hoort de **stem van de ouders**. Wat is hun mening, wat zijn hun bezorgdheden, noden, drempels en verwachtingen? Hoe zien zij de relatie met de school? Welke ondersteuning kunnen ze gebruiken? Het advies is simpel: vraag het hen. Uit een Britse bevraging bij 1000 ouders blijkt dat hun tevredenheid stijgt als a) ze worden geconsulteerd, b) de school rekening houdt met hun voorkeuren, c) de school op een gevarieerde manier informatie geeft en d) de school meer mogelijkheden voorziet om ouders betrokken te laten zijn.
Een **bevraging** gebeurt het best als ouders al een tijdje aan de school verbonden zijn.

Mogelijke thema's of vragen zijn:

- of ouders de communicatie vanuit de school nuttig en leesbaar vinden;
- of ze initiatieven van de school voor ouders bijwonen en welke drempels ze daarbij eventueel ervaren;
- of ze het gevoel hebben dat er voldoende naar hun bezorgdheden en verwachtingen wordt geluisterd;
- of ze bij het leerproces in de thuiscontext ondersteuning kunnen gebruiken;
- of ze ideeën hebben om mee te bouwen aan een steviger partnerschap.

Bevragingen kunnen mondeling gebeuren, bijvoorbeeld tijdens de wachttijd bij een oudercontact. Digitaal of schriftelijk kan ook, maar soms haal je hieruit beperktere resultaten. De ouderraad kan hierin een rol spelen, maar ook meer 'ervaren' ouders kunnen helpen om (nieuwe) ouders aan te spreken.

Instrumenten en materialen om ervaringen, noden en verwachtingen in kaart brengen

Een goede samenwerking tussen school en ouders is essentieel om kinderen optimaal te ondersteunen in hun leer- en ontwikkelingskansen, ook op vlak van taal. Maar waar staat jouw school op dit moment? Met deze zelfscan ontdek je hoe taalkrachtig jouw team al is en waar nog ruimte voor groei ligt.

Zelfscan 'Een taalkrachtig partnerschap met ouders'
schoolenouders.be

Het Onderwijscentrum Brussel ontwikkelde **instrumenten** om verwachtingen rond thuisbetrokkenheid zichtbaar te maken, waaronder fiches met mogelijke oudertaken, een methodiek om de verwachtingen binnen het schoolteam te verzamelen en werkvormen om in dialoog te gaan met ouders en leerlingen. Samen kunnen ze scholen een helder overzicht bieden van wat er al gebeurt en waar nog kansen liggen.

Instrumenten rond thuisbetrokkenheid
schoolenouders.be

3. Doelen, acties en opvolging voorzien

Door visie en inzichten uit het overzicht van de beginsituatie naast elkaar te leggen kan je als schoolleider/beleidsteam beoordelen wat je wil behouden, waarmee je wil ophouden, en wat je het best verandert of wat je wil introduceren. Dit leg je vast in een concreet **beleidsplan**, met duidelijke doelen, acties en opvolging. Je werkt dit het best uit in een werkgroepje.

Doelen

Om je visie concreet om te zetten in acties, werk je met haalbare en **concrete doelen**[90]. Enkele voorbeelden (aangepast aan de Vlaamse context):

- Van minimaal x% van de leerlingen en hun ouders heeft contact op maat plaatsgevonden.
- Voor de leerlingen en ouders bij wie dit niet is gelukt, is een speciaal plan van aanpak om te kunnen samenwerken bedacht en behaald. Dat is aantoonbaar.
- Minimaal 1 x per jaar vindt er een activiteit met een vertegenwoordiging van x% van de gezinnen van de klas plaats waardoor ouders elkaar en elkaars kinderen ontmoeten en elkaar daardoor (nog) beter leren kennen.

Acties

Start met haalbare acties die aansluiten bij de gekozen doelen. Leerkrachten zijn van nature **doeners** – en dat is een troef. Acties geven energie en brengen beweging in de school. Maar wie deze acties koppelt aan **beleidskeuzes en langetermijndoelen** haalt er op termijn meer uit[91]. De acties leveren zelf ook inzichten op: wat werkt? wat vraagt bijsturing? Gebruik die ervaringen om je beleid te verfijnen. Zo blijft het beleid niet 'op papier', maar leeft het echt in de praktijk.

Opvolging

Omdat het onderzoek naar effectieve partnerschappen nog heel wat stappen te zetten heeft, is het belangrijk dat schoolleiders/beleidsteams zelf goed **monitoren en evalueren** wat werkt en wat niet. Dit kan eenvoudig gebeuren door de eerder geschetste bevragingen bij ouders. Net als het in kaart brengen van de beginsituatie en visie, kan je op basis hiervan beslissen wat je wil herzien, stopzetten of net uitbreiden[92].

4. Teamwerking ondersteunen

Om een goed partnerschap met ouders te bekomen, besteedt de schoolleider/het beleidsteam het best speciale aandacht aan het betrekken van het **hele schoolteam**. Het gaat onder meer over het creëren van een stevig draagvlak voor de visie van de school, over het in kaart brengen en wegwerken van weerstanden of onzekerheden, over het verduidelijken van diverse rollen binnen het team (zeker rond communicatie), over tijdsinvestering en professionalisering …

Draagvlak en draagkracht bij het personeel creëren gaat niet alleen over 'mentale' weerstanden – zoals het (leren) omgaan met een toenemende diversiteit. Het betreft ook aspecten zoals haalbaarheid om hiervoor tijd en energie vrij te maken. Klasgrootte, werkdruk en personeelstekorten beïnvloeden ambities. Bovendien kunnen de (culturele) achtergronden van ouders zo divers zijn dat het moeilijk wordt om zicht te krijgen op alle achterliggende zaken die meespelen. Dan is minstens een verwelkomende omgeving en een gevoel van openheid bij leerkrachten ten aanzien van ouders van cruciaal belang.

Effectief samenwerken met ouders vraagt ook **kennis, vaardigheden en ondersteuning**. Brits onderzoek[93] toont aan dat expliciete training én vervolgondersteuning noodzakelijk zijn om leerkrachten inzicht te geven in zowel de belemmeringen als de strategieën voor sterk ouderpartnerschap.

Ook internationaal onderzoek bevestigt de meerwaarde van gerichte **professionalisering**. Opleiding en permanente ontwikkeling rond gezinsbetrokkenheid[94]:

- versterken de positieve houding en betrokkenheid van leerkrachten ten opzichte van gezinnen;
- vergroten hun kennis over de rol van ouders in het leer- en ontwikkelingsproces van kinderen;
- stimuleren de betrokkenheid van ouders zelf.

Er is dus tijd en ruimte voor **professionalisering** nodig via nascholing, pedagogische studiedagen of inbreng van collega's en externe partners. Scholen zetten hier diverse vormen in: een werkgroep die het professionaliseringstraject trekt, hospiteren in andere scholen, een professionele leergemeenschap binnen een scholengroep …

Leerkrachten zijn zelf vaak vragende partij om ondersteund te worden bij de realiteit van diverse gezinnen:

Ontwikkel een doordacht schoolbeleid rond samenwerking met ouders. Een duurzaam partnerschap vraagt een gedeelde visie, inzicht in de beginsituatie en concrete doelen en acties, gedragen door het hele schoolteam en afgestemd met ouders.

wat zijn aandachtspunten bij een cultuursensitieve aanpak, hoe voer je delicate gesprekken (zeker bij ouders die het Nederlands nog onvoldoende machtig zijn), welke diverse communicatievormen bestaan er en hoe zet je ze gedifferentieerd in ….

Zo draagt professionalisering niet alleen bij aan betere relaties tussen school en thuis, maar ook – indirect – aan de academische, sociaal-emotionele en gedragsmatige ontwikkeling van leerlingen. Kortom: investeren in de professionalisering van schoolteams is een hefboom voor duurzame samenwerking én beter leren.

We pleitten meermaals voor de noodzaak om de **teamwerking te ondersteunen** en schoolpersoneel goed te omkaderen in het licht van een partnerschap met ouders, o.m. in nascholingstrajecten, intervisies …

Wie kan je aanspreken i.f.v. verdere **professionalisering**?

- Binnen het eigen net of koepel zijn **pedagogisch begeleiders en experten** ter zake beschikbaar.
- De **ouderkoepelvereniging** is erg actief op het vlak van specifieke informatie (websites, brochures, webinars …) die leerkrachten kunnen ondersteunen.
- In sommige gemeenten en steden zijn **diensten** actief die netoverschrijdend scholen samenbrengen in **lerende netwerken**, ook rond deze thematiek. Pols bij je gemeente/stad wat er op dit vlak bestaat.
- Hetzelfde geldt voor de **brugfigurenwerkingen**: zowel lokale besturen, welzijnsorganisaties, schoolopbouwwerk als verenigingen waar armen het woord nemen, werken met brugfiguren die (deeltijds) ingezet worden om school en ouders dichter bij elkaar te brengen. Bekijk het lokale aanbod ter zake.

De zelfscan ‘Samenwerken met ouders’

De zelfscan horende bij de leidraad ‘Samenwerken met ouders’ is een praktisch hulpmiddel dat rechtstreeks voortbouwt op de aanbevelingen uit de leidraad. Waar de leidraad inhoudelijk kader en richting geeft, vertaalt de zelfscan deze aanbevelingen naar concrete acties waarop scholen zichzelf kunnen inschalen. Zo helpt de zelfscan teams om hun sterke punten en groeikansen zichtbaar te maken en om gerichte prioriteiten te bepalen binnen het bredere kader dat de leidraad aanreikt. Met andere woorden: de leidraad biedt het **waarom** en **wat**, de zelfscan ondersteunt het schoolteam bij het **hoe**.

Zelfscan ‘Samenwerken met ouders’
leerpunt.be

3. Meer lezen over samenwerken met ouders

Een overzicht van toegankelijke wetenschappelijke literatuur en aanvullende materialen over de onderwerpen in deze leidraad.

Bij Aanbeveling 1

‘Betrokken scholen, betrokken ouders’

Mensen voor Mensen, Aalst

Dé uitdaging is om ouderbetrokkenheid te zien als een wederkerige relatie tussen school en ouders: in plaats van enkel ouders te informeren over de school, gaat het ook over wat de school van ouders kan leren over het kind. Deze brochure biedt 12 sleutels om hiermee als schoolteam zelf aan de slag te gaan.

‘Van eiland naar wij-land’

Jan De Mets (SDL – UGent)

Inspiratiegids samenwerking met ouders voor het secundair onderwijs.

Bij Aanbeveling 2

Communiceren met ouders

Onderwijscentrum Brussel

OCB ontwikkelde een website met tips en materialen die kunnen helpen bij de samenwerking en communicatie met ouders. De website bevat materiaal voor kleuter-, lager en secundair onderwijs. Hij heeft doorklikmogelijkheden naar fiches, ideeën voor een rondleiding en een inschrijvingsgesprek, voorbeelden van oudercontacten, een 'omgekeerd oudergesprek', een huisbezoek en nog veel meer.

Ideeën voor een inschrijvings- of startgesprek

Peter de Vries

Peter de Vries, onderwijsexpert in Nederland, reikt in deze tekst ideeën aan voor het startgesprek: hoe voer je zo'n gesprek? En wanneer is dat effectief? Na een theoretische verkenning volgen enkele praktische tips om het startgesprek vorm te geven.

Diversiteitspraktijk

diversiteitspraktijk.be

Op deze site vind je veel tips over toegankelijk communiceren. Hoe telefoneer ik met een anderstalige? Hoe schrijf je heldere schoolrapporten? Hoe stem ik mijn tekst af op een divers publiek? ...

Toegankelijk maken van je digitaal platform

klasse.be

Digitale platformen als Gimme en Smartschool zijn efficiënte communicatiekanalen. Klasse verwijst naar de organisatie LIGO: "laaggeletterde ouders hebben moeite met evidente zaken als inloggen of mailen". Met deze ingrepen kom je hun tegemoet.

Video – Een lastig gesprek met ouders

leraar24.nl

Video – Over het betrekken van de leerling in gesprekken, al dan niet met ouders

leraar24.nl

Bij Aanbeveling 3

Info-fiche: in dialoog met ouders over huiswerk

communicerenmetouders.brussels

Hoe stem je de verwachtingen rond huiswerkbegeleiding af tussen school en ouders? Wat zeggen experts over de rol van ouders bij huiswerk? En hoe kun je ouders ondersteunen bij huiswerkbegeleiding? In deze fiche krijg je tips om daarrond aan de slag te gaan. Je kunt de fiche in de lagere school en in de secundaire school gebruiken.

Lezen in de vakantie?

Education Lab

Deze praktijkkaart van 'Education Lab' gaat over het stimuleren van leesvaardigheden tijdens de zomervakantie.

Bij Aanbeveling 4

Inspiratiegids 'Kan onderwijs zonder welzijn? En vice versa?'

hogent.be

In deze inspiratiegids vinden basisscholen en welzijnspraktijken inspiratie voor een goede samenwerking. De gids schetst een beeld van het hoe en waarom van samenwerkingen tussen onderwijs en welzijn en daagt de professionals uit om over de domeinen heen te werken vanuit een brugreflex.

Inspiratie over brugfigurenwerking

Steeds meer scholen kunnen een beroep doen op brugfiguren om de samenwerking tussen ouders en school vlotter te laten verlopen. Hier een kleine selectie van inspiratievolle brochures.

Inspiratie- en praktijkboek brugfiguren in een landelijke omgeving

SAAMO

Brugfigurenwerking Gent, basisonderwijs

Onderwijscentrum Gent

Brugfigurenwerking Gent, secundair onderwijs

Arteveldehogeschool en Onderwijscentrum Gent

Bronnen over het thema armoede

vzw Krijt

Als je even op het internet zoekt, vind je tal van tips en ideeën om het team te professionaliseren over (kans)armoede. Vzw Krijt ondersteunt scholen om drempels van armoede te identificeren én om een beleid te ontwikkelen om deze drempels zo goed mogelijk weg te werken. De vzw staat scholen bij in het vormen van armoedevaardig schoolpersoneel en het verminderen van financiële stress voor zowel de school als de ouders.

En verder zijn deze links ingangspoorten:

Maak je sterk tegen armoede op school

netwerktegenarmoede.be

Tools waarmee scholen aan de slag kunnen

vzw Krijt

Een brug tussen onderwijs en welzijn voor gezinnen in armoede

netwerktegenarmoede.be

Partnerschap tussen ouders en school

Recht-Op vzw

1 **Baquedano-López, P., Alexander, R. A., & Hernandez, S. J.** (2013). Equity Issues in Parental and Community Involvement in Schools: What Teacher Educators Need to Know. *Review of Research in Education, 37*(1), 149-182. https://doi.org/10.3102/0091732X12459718

2 **Szelei, N., Ramaekers, S., Dekeyser, G., & Agirdag, O.** (2024). *Revisiting parental engagement: Creating, crossing, and blurring the boundaries of the home–school language divide*. Linguistics and Education, 81, Article 101308. https://doi.org/10.1016/j.linged.2024.101308
Gonzalez, N., Moll, L. C., & Amanti, C. (2005). *Funds of knowledge: Theorizing practices in households, communities, and classrooms*. New York, NY: Routledge.
García, O., & Kleifgen, J. A. (2010). *Educating emergent bilinguals: Policies, programs, and practices for English language learners*. New York, Londen: Teachers College Press.
Ishimaru, A. M. (2017). From Family Engagement to Equitable Collaboration. *Educational Policy, 33*(2), 350-385. https://doi.org/10.1177/0895904817691841
Rodela, K. C. (2022). Models of youth-family-community-school connections. In K. C. Rodela & M. Bertrand (Eds.), *Centering youth, family, and community in school leadership: Case studies for educational equity and justice* (pp. 33–56). Routledge.
Valli, L., Stefanski, A., & Jacobson, R. (2016). Typologizing School–Community Partnerships: A Framework for Analysis and Action. *Urban Education, 51*(7), 719-747. https://doi.org/10.1177/0042085914549366

3 **Maldonado, J. E.** (2022). *Should parents get homework? On stimulating homebased parental involvement in students' learning* (doctoraatscriptie). KU Leuven, Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen.

4 **Education Endowment Foundation.** (2017). *Working with Parents to Support Children's Learning*. London: Education Endowment Foundation.

5 **Smith, T.E., Sheridan, S.M., Kim, E.M. et al.** (2020). The Effects of Family-School Partnership Interventions on Academic and Social-Emotional Functioning: a Meta-Analysis Exploring What Works for Whom. *Educ Psychol Rev* 32, 511–544 (2020). https://doi.org/10.1007/s10648-019-09509-w
Jeynes, W. (2022). A theory of parental involvement based on the results of metaanalyses. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educational outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (hoofdstuk 1, pp. 1–19). Routledge.

6 **Smith, T.E., Sheridan, S.M., Kim, E.M. et al.** (2020). The Effects of Family-School Partnership Interventions on Academic and Social-Emotional Functioning: a Meta-Analysis Exploring What Works for Whom. *Educ Psychol Rev* 32, 511–544 (2020). https://doi.org/10.1007/s10648-019-09509-w

7 **Jeynes, W.** (2022). A theory of parental involvement based on the results of metaanalyses. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educational outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (hoofdstuk 1, pp. 1–19). Routledge.
Bakker, J. T. A., Denessen, E. J. P. G., Dennissen, M. H. J., & Oolbekkink-Marchand, H. W. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid: Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen.* Radboud Universiteit Nijmegen, ITS.

8 **Lüsse, M., Notten, T., & Engbersen, G.** (2019a). School–family partnership procedures in urban secondary education, Part A: Strengths and limitations. *School Community Journal, 29*(1), 203–228.

9 **Smith, T. E., & Sheridan, S. M.** (2018). The Effects of Teacher Training on Teachers' Family-Engagement Practices, Attitudes, and Knowledge: A Meta-analysis. *Journal of Educational and Psychological Consultation, 29*(2), 128–157. https://doi.org/10.1080/10474412.2018.1460725

10 **Sheridan, S. M., Smith, T. E., Moorman Kim, E., Beretvas, S. N., & Park, S.** (2019). A meta-analysis of family–school interventions and children's social–emotional functioning: Moderators and components of efficacy. *Review of Educational Research, 89*(2), 296–332. https://doi.org/10.3102/0034654318825437
Smith, T.E., Sheridan, S.M., Kim, E.M. et al. (2020). The Effects of Family-School Partnership Interventions on Academic and Social-Emotional Functioning: a Meta-Analysis Exploring What Works for Whom. *Educ Psychol Rev* 32, 511–544 (2020). https://doi.org/10.1007/s10648-019-09509-w

11 **Jeynes, W.** (2022). A theory of parental involvement based on the results of metaanalyses. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educational outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (hoofdstuk 1, pp. 1–19). Routledge.

12 **de Vries, P.** (2018 – herdruk 2022). *Ouderbetrokkenheid 3.0: De kracht van echte samenwerking tussen school en ouders*. CPS Uitgeverij.

13 **Sheridan, S. M., Smith, T. E., Moorman Kim, E., Beretvas, S. N., & Park, S.** (2019). A meta-analysis of family–school interventions and children's social–emotional functioning: Moderators and components of efficacy. *Review of Educational Research, 89*(2), 296–332. https://doi.org/10.3102/0034654318825437

14 **Baquedano-López, P., Alexander, R. A., & Hernandez, S. J.** (2013). Equity Issues in Parental and Community Involvement in Schools: What Teacher Educators Need to Know. *Review of Research in Education, 37*(1), 149-182. https://doi.org/10.3102/0091732X12459718

15 **Van Laere, K.** (2017). *Conceptualisations of care and education in early childhood education and care*. UGent.

16 **Goodall, J., & Montgomery, C.** (2014). Parental involvement to parental engagement: A continuum. *Educational Review, 66*(4), 399–410. https://doi.org/10.1080/00131911.2013.781576
Smith, T.E., Sheridan, S.M., Kim, E.M. et al. (2020). The Effects of Family-School Partnership Interventions on Academic and Social-Emotional Functioning: a Meta-Analysis Exploring What Works for Whom. *Educ Psychol Rev* 32, 511–544 (2020). https://doi.org/10.1007/s10648-019-09509-w
Jeynes, W. (2022). A theory of parental involvement based on the results of metaanalyses. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educational outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (hoofdstuk 1, pp. 1–19). Routledge.

17 **Hill, N. E.** (2016). *Family-school relationships during adolescence: Clarifying goals, broadening conceptualizations, and deepening impact*. In S. M. Sheridan & E. M. Kim (Eds.), Research on family-school partnerships: Process and pathways of family-school partnerships across development (Vol. 2, pp. 41–59). New York, NY: Springer.

18 O.a. **de Vries, P.** (2018 – herdruk 2022). *Ouderbetrokkenheid 3.0: De kracht van echte samenwerking tussen school en ouders*. CPS Uitgeverij.
Goodall, J., & Vorhaus, J. (2011). *Review of best practice in parental engagement* [Report]. Institute of Education.
Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement* (Annual Synthesis 2002). Southwest Educational Development Laboratory.

19 **Mapp, K. L., & Bergman, E.** (2019). Dual capacity-building framework for family-school partnerships (Version 2). Retrieved from www.dualcapacity.org

20 **Leenders, H., Haelermans, C., De Jong, J., & Monfrance, M.** (2018). Parents' perceptions of parent–teacher relationship practices in Dutch primary schools—An exploratory pilot study. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 24(6), 719–743. https://doi.org/10.1080/13540602.2018.1456420.

21 **Lüsse, M., van Schooten, E. J., van Schie, L., Notten, T., & Engbersen, G.** (2019b). School–family partnership procedures in urban secondary education, Part B: Implementing and testing alternative procedures. *School Community Journal, 29*(1), 228–252.

22 **Axford, N., Berry, V., Lloyd, J., Moore, D., Rogers, M., Hurst, A., Blockley, K., Durkin, H., & Minton, J.** (2019). *How can schools support parents' engagement in their children's learning? Evidence from research and practice.* Education Endowment Foundation.

23 O.a. **Gonzalez, N., Moll, L. C., & Amanti, C.** (2005). *Funds of knowledge: Theorizing practices in households, communities, and classrooms*. New York, NY: Routledge.
McWayne, C. M., Melzi, G., & Mistry, J. (2022). *A home-to-school approach for promoting culturally inclusive family–school partnership research and practice*. Educational Psychologist, 57(4), 238–251. https://doi.org/10.1080/00461520.2022.2070752

24 **Klasse** (2024). Als team geloven in je impact? Goed voor je onderwijs en werkgeluk. Te raadplegen via: https://www.klasse.be/711609/team-geloof-impact-onderwijs-werkgeluk/

25 **van der Pluijm, 2020**, geciteerd in NRO, https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/ouderbetrokkenheid-en-onderwijskansen#klas-hoe-kunnen-leraren-met-ouders-samenwerken)

26 **Jeynes, W.** (2022). A theory of parental involvement based on the results of metaanalyses. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educational outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (hoofdstuk 1, pp. 1–19). Routledge.
Smith, T.E., Sheridan, S.M., Kim, E.M. et al. (2020). The Effects of Family-School Partnership Interventions on Academic and Social-Emotional Functioning: a Meta-Analysis Exploring What Works for Whom. *Educ Psychol Rev* 32, 511–544 (2020). https://doi.org/10.1007/s10648-019-09509-w

27 **Axford, N., Berry, V., Lloyd, J., Moore, D., Rogers, M., Hurst, A., Blockley, K., Durkin, H., & Min-ton, J.** (2019). *How can schools support parents' engagement in their children's learning? Evidence from research and practice*. Education Endowment Foundation.**Smith, T.E., Sheridan, S.M., Kim, E.M. et al.** (2020). The Effects of Family-School Partnership Interventions on Academic and Social-Emotional Functioning: a Meta-Analysis Exploring What Works for Whom. *Educ Psychol Rev* 32, 511–544 (2020). https://doi.org/10.1007/s10648-019-09509-w

28 **Sheridan, S. M., Smith, T. E., Moorman Kim, E., Beretvas, S. N., & Park, S.** (2019). A meta-analysis of family–school interventions and children's social–emotional functioning: Mod-erators and components of efficacy. *Review of Educational Research, 89*(2), 296–332. https://doi.org/10.3102/0034654318825437

29 **Stewart, M., Skinner, B., Hou, H., & Kelly, R.** (2024). A systematic literature review of home–school partnership for learners with English as an Additional Language (EAL): A way for-ward for the UK and Ireland. *Irish Educational Studies, 43*(2), 301–327. https://doi.org/10.1080/03323315.2022.2074072
Madziva, R., & J. Thondhlana. 2017. "Provision of Quality Education in the Context of Syrian Refugee Children in the UK: Opportunities and Challenges." Compare: A Journal of Com-parative and International Education 47 (6): 942–961.

30 O.a. **Smith, J.** (2020). Teachers' perspectives on communication and parent engagement in early childhood education programs for migrant farmworker children. *Journal of Early Childhood Research, 18*(2), 115-129.
Dunn Shiffman, C. (2019). Learning to communicate across language and culture: Demo-graphic change, schools, and parents in adult ESL classes. *School Community Journal, 29*(1), 9–38.

31 O.a. **Jeynes, W.** (2022). A theory of parental involvement based on the results of metaa-nalyses. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educa-tional outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (hoofdstuk 1, pp. 1–19). Routledge.

32 **de Vries, P.** (2018 – herdruk 2022). *Ouderbetrokkenheid 3.0: De kracht van echte samenwerking tussen school en ouders*. CPS Uitgeverij.

33 **Axford, N., Berry, V., Lloyd, J., Moore, D., Rogers, M., Hurst, A., Blockley, K., Durkin, H., & Min-ton, J.** (2019). *How can schools support parents' engagement in their children's learning? Evidence from research and practice*. Education Endowment Foundation.

34 **Axford, N., Berry, V., Lloyd, J., Moore, D., Rogers, M., Hurst, A., Blockley, K., Durkin, H., & Minton, J.** (2019). *How can schools support parents' engagement in their children's learning? Evidence from research and practice*. Education Endowment Foundation.

35 **Lüsse, M., van Schooten, E. J., van Schie, L., Notten, T., & Engbersen, G.** (2019b). School–family partnership procedures in urban secondary education, Part B: Implementing and testing alternative procedures. *School Community Journal, 29*(1), 228–252.
Nievar, A., Brown, A. L., Nathans, L., Chen, Q., & Martinez-Cantu, V. (2018). Home visiting among inner-city families: Links to early academic achievement. *Early Education and Development, 29*(8), 1115–1128. https://doi.org/10.1080/10409289.2018.1506229
Nix, R. L., Bierman, K. L., Motamedi, M., Heinrichs, B. S., & Gill, S. (2018). Parent engagement in a Head Start home visiting program predicts sustained growth in children's school readiness. *Early childhood research quarterly*, 45, 106-114.

36 **See, B. H., Gorard, S., El-Soufi, N., Lu, B., Siddiqui, N., & Dong, L.** (2020). A systematic review of the impact of technology-mediated parental engagement on student outcomes. *Educational Research and Evaluation, 26*(3–4), 150–181. https://doi.org/10.1080/13803611.2021.1924791

37 **Axford, N., Berry, V., Lloyd, J., Moore, D., Rogers, M., Hurst, A., Blockley, K., Durkin, H., & Min-ton, J.** (2019). *How can schools support parents' engagement in their children's learning? Evidence from research and practice*. Education Endowment Foundation.

38 **Lüsse, M., Notten, T., & Engbersen, G.** (2019a). School–family partnership procedures in urban secondary education, Part A: Strengths and limitations. *School Community Journal, 29*(1), 203–228.
Lüsse, M., van Schooten, E. J., van Schie, L., Notten, T., & Engbersen, G. (2019b). School–family partnership procedures in urban secondary education, Part B: Implementing and testing alternative procedures. *School Community Journal, 29*(1), 228–252.

39 **Iliás, M. A. H.** (2022). *At home in school: Supporting Home-Based Parental Involvement and Educational Partnerships*. [doctoraatsthesis]. Marina Iliás. https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/156778622/M%20A%20H%20%20Ili_s%20-%20thesis.pdf

40 **Baquedano-López, P., Alexander, R. A., & Hernandez, S. J.** (2013). Equity Issues in Parental and Community Involvement in Schools: What Teacher Educators Need to Know. *Review of Research in Education, 37*(1), 149-182. https://doi.org/10.3102/0091732X12459718

41 **Desforges, C. & Abouchaar, A.** (2003) The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment: A literature review. London: Department for Education and Skills.
Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (2005). The social context of parental involvement: A path to enhanced achievement. Final performance report for the Office of Educational Research and Improvement. Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education.

42 **Keating, D.** (2012). Nature and nurture in child development. Cambridge: Cambridge University Press.

43 **Jehoul, A., Beunen, S., Hamers, N., Schiepers, M., Van den Branden, K., Pulinx, R., Vanderlinde, R. & Vantieghem, W.** (2023). *Taalkrachtige partnerschappen tussen scholen en ouders. Een onderzoek naar productieve interventies voor thuisbetrokkenheid*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

44 **Patall, E. A., Cooper, H., & Robinson, J. C.** (2008). Parent involvement in homework: A research synthesis. *Review of Educational Research*, 78(4), 1039-1101.

45 **Boonk, L., Gijselaers, H., Ritzen, H., & Brand-Gruwel, S.** (2018). A review of the relationship between parental involvement indicators and academic achievement. *Educational Research Review*, 24,10–30. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2018.02.001

46 O.a. **Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M.** (2005). The social context of parental involvement: A path to enhanced achievement. Final performance report for the Office of Educational Research and Improvement. Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education.

47 O.a. **He, B., & Thompson, C.** (2022). Family involvement and English learners' outcomes: A synthetic analysis. *International Review of Education*, 68(3), 409–440. doi:https://doi.org/10.1007/s11159-022-09958-6

48 **Jeynes, W.** (2022). A theory of parental involvement based on the results of metaanalyses. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educational outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (hoofdstuk 1, pp. 1–19). Routledge.

49 **Boonk, L., Gijselaers, H., Ritzen, H., & Brand-Gruwel, S.** (2018). A review of the relationship between parental involvement indicators and academic achievement. *Educational Research Review*, 24,10–30. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2018.02.001
Jeynes, W. (2005). A meta-analysis of the relation of parental involvement on urban elementary school student academic achievement. *Urban Education, 40*, 237-269.
Wilder, S. (2014). Effects of parental involvement on academic achievement: A meta-synthesis. *Educational Review*, 66, 377–397.
Kim, S. (2022). Fifty years of parental involvement and achievement research: A second-order meta-analysis. *Educational Research Review*, 37, 100463.

50 **Jehoul, A., Beunen, S., Hamers, N., Schiepers, M., Van den Branden, K., Pulinx, R., Vanderlinde, R. & Vantieghem, W.** (2023). *Taalkrachtige partnerschappen tussen scholen en ouders. Een onderzoek naar productieve interventies voor thuisbetrokkenheid*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

51 **Jeynes, W**. (2022). A theory of parental involvement based on the results of metaanalyses. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educational outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (hoofdstuk 1, pp. 1–19). Routledge.

52 **Leithwood, K.** (2022). Building productive relationships with families and communities: A priority for leaders to improve equity in their schools. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educational outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (pp. 244-262). Routledge/Taylor & Francis.

53 **Jehoul, A., Beunen, S., Hamers, N., Schiepers, M., Van den Branden, K., Pulinx, R., Vanderlinde, R. & Vantieghem, W.** (2023). *Taalkrachtige partnerschappen tussen scholen en ouders. Een onderzoek naar productieve interventies voor thuisbetrokkenheid*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

54 **Jeynes, W.** (2022). A theory of parental involvement based on the results of metaanalyses. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educational outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (hoofdstuk 1, pp. 1–19). Routledge.

55 **Alias, N. Z., Kamal, S. S. L. A., Jamil, H., & Abdullah, M. K. K.** (2023). A systematic review of understanding parental involvement in children's ESL learning: What the literature says? *International Journal of English Language and Literature Studies, 12*(2), 172–183. https://doi.org/10.55493/5019.v12i2.4810

56 **Jehoul, A., Beunen, S., Hamers, N., Schiepers, M., Van den Branden, K., Pulinx, R., Vanderlinde, R. & Vantieghem, W.** (2023). *Taalkrachtige partnerschappen tussen scholen en ouders. Een onderzoek naar productieve interventies voor thuisbetrokkenheid*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

57 **Kim, S., & Song, K. H.** (2019). Designing a community translanguaging space within a family literacy project. *The Reading Teacher, 73*(3), 267-279.

58 **Caesar, L. G., & Nelson, N. W.** (2014). Parental involvement in language and literacy acquisition: A bilingual journaling approach. *Child Language Teaching and Therapy, 30*(3), 317-336.

59 **Snell, E. K., Wasik, B. A., & Hindman, A. H.** (2022). Text to talk: Effects of a homeschool vocabulary texting intervention on prekindergarten vocabulary. Early Childhood Research Quarterly, 60, 67-79.

60 **Jehoul, A., Beunen, S., Hamers, N., Schiepers, M., Van den Branden, K., Pulinx, R., Vanderlinde, R. & Vantieghem, W.** (2023). *Taalkrachtige partnerschappen tussen scholen en ouders. Een onderzoek naar productieve interventies voor thuisbetrokkenheid*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

61 **Baquedano-López, P., Alexander, R. A., & Hernandez, S. J.** (2013). Equity Issues in Parental and Community Involvement in Schools: What Teacher Educators Need to Know. *Review of Research in Education, 37*(1), 149-182. https://doi.org/10.3102/0091732X12459718

62 **Caesar, L. G., & Nelson, N. W.** (2014). Parental involvement in language and literacy acquisi-tion: A bilingual journaling approach. *Child Language Teaching and Therapy, 30*(3), 317-336.
Nievar, A., Brown, A. L., Nathans, L., Chen, Q., & Martinez-Cantu, V. (2018). Home visiting among inner-city families: Links to early academic achievement. *Early Education and Development, 29*(8), 1115–1128. https://doi.org/10.1080/10409289.2018.1506229

63 **Rabkin, G., Geffers, S., Hanemann, U., Heckt, M., & Pietsch, M.** (2018). Hamburg's Family Literacy project (FLY) in the context of international trends and recent evaluation findings. *International Review of Education*, 64(5), 651-677.

64 **Caesar, L. G., & Nelson, N. W.** (2014). Parental involvement in language and literacy acquisi-tion: A bilingual journaling approach. *Child Language Teaching and Therapy, 30*(3), 317-336.
Rabkin, G., Geffers, S., Hanemann, U., Heckt, M., & Pietsch, M. (2018). Hamburg's Family Literacy project (FLY) in the context of international trends and recent evaluation findings. *International Review of Education*, 64(5), 651-677.

65 **McWayne, C. M., Melzi, G., & Mistry, J.** (2022). *A home-to-school approach for promoting culturally inclusive family–school partnership research and practice*. Educational Psychologist, 57(4), 238–251. https://doi.org/10.1080/00461520.2022.2070752

66 **Maldonado, J. E.** (2022). *Should parents get homework? On stimulating homebased parental involvement in students' learning* (doctoraatscriptie). KU Leuven, Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen.

67 **Patall, E. A., Cooper, H., & Robinson, J. C.** (2008). Parent involvement in homework: A re-search synthesis. *Review of Educational Research*, 78(4), 1039-1101.
Jeynes, W. (2012). A meta-analysis of the efficacy of different types of parental involvement programs for urban students. Urban Education, 47(4), 706. doi: https://doi.org/10.1177/0042085912445643
Pomerantz, E. M., Moorman, E. A., & Litwack, S. D. (2007). The how, whom, and why of par-ents' involvement in children's academic lives: more is not always better. *Review of educa-tional research, 77*(3), 373-410.

68 **Patall, E. A., Cooper, H., & Robinson, J. C.** (2008). Parent involvement in homework: A research synthesis. *Review of Educational Research*, 78(4), 1039-1101.

69 **Nievar, A., Brown, A. L., Nathans, L., Chen, Q., & Martinez-Cantu, V.** (2018). Home visiting among inner-city families: Links to early academic achievement. *Early Education and Development, 29*(8), 1115–1128. https://doi.org/10.1080/10409289.2018.1506229

Jehoul, A., Beunen, S., Hamers, N., Schiepers, M., Van den Branden, K., Pulinx, R., Vanderlinde, R. & Vantieghem, W. (2023). *Taalkrachtige partnerschappen tussen scholen en ouders. Een onderzoek naar productieve interventies voor thuisbetrokkenheid*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

70 **Boonk, L., Gijselaers, H., Ritzen, H., & Brand-Gruwel, S.** (2018). A review of the relationship between parental involvement indicators and academic achievement. *Educational Research Review*, 24,10–30. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2018.02.001

71 **Stauss, K., Koh, E., Johnson-Carter, C., & Gonzales-Worthen, D.** (2021). OneCommunity Reads: A Model for Latino Parent-Community Engagement and Its Effect on Grade-Level Reading Proficiency. *Education and Urban Society*, 53(4), 402-424.
Jeynes, W. (2022). A theory of parental involvement based on the results of metaanalyses. In W. Jeynes (Ed.), *Relational aspects of parental involvement to support educational outcomes: Parental communication, expectations, and participation for student success* (hoofdstuk 1, pp. 1–19). Routledge.

72 O.a. **Nievar, A., Brown, A. L., Nathans, L., Chen, Q., & Martinez-Cantu, V.** (2018). Home visiting among inner-city families: Links to early academic achievement. *Early Education and Development, 29*(8), 1115–1128. https://doi.org/10.1080/10409289.2018.1506229
Nix, R. L., Bierman, K. L., Motamedi, M., Heinrichs, B. S., & Gill, S. (2018). Parent engagement in a Head Start home visiting program predicts sustained growth in children's school read-iness. *Early childhood research quarterly*, 45, 106-114.

73 **Jehoul, A., Beunen, S., Hamers, N., Schiepers, M., Van den Branden, K., Pulinx, R., Vanderlinde, R. & Vantieghem, W.** (2023). *Taalkrachtige partnerschappen tussen scholen en ouders. Een onderzoek naar productieve interventies voor thuisbetrokkenheid*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

74 **van der Pluijm, M., Lusse, M. E. A., van Gelderen, A. J. S., & Kessels, J. W. M.** (2020). Creating partnerships between schools and lower-educated parents to enhance young children's language development: A formative evaluation. *Review of Education, 9*(1), 274–280.

75 **Bailey, L. B.** (2006). Interactive homework: A tool for fostering parent–child interactions and improving learning outcomes for at-risk young children. Early Childhood Education Journal, 34, 155-167.

76 **Goodall, J., & Vorhaus, J.** (2011). *Review of best practice in parental engagement* [Report]. Institute of Education.

77 **Stewart, M., Skinner, B., Hou, H., & Kelly, R.** (2024). A systematic literature review of home–school partnership for learners with English as an Additional Language (EAL): A way forward for the UK and Ireland. *Irish Educational Studies, 43*(2), 301–327. https://doi.org/10.1080/03323315.2022.2074072

78 **Mertens, C., Seghers, M., De Maegd, K. & Van Kerckhove, C.** (2020). Kan onderwijs zonder welzijn? En vice versa? Antwerpen: Mammoet.

79 **Stewart, M., Skinner, B., Hou, H., & Kelly, R.** (2024). A systematic literature review of home–school partnership for learners with English as an Additional Language (EAL): A way for-ward for the UK and Ireland. *Irish Educational Studies, 43*(2), 301–327. https://doi.org/10.1080/03323315.2022.2074072
Epstein, J. L. (2018). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools* (2e ed.). Routledge/Corwin.

80 **De Maegd,K. & Schiettecatte, T.** (2021). Praktijkbeschrijving huiswerkbegeleiding: een variëteit aan praktijken op het snijvlak van Onderwijs en Welzijn. HOGENT/EXPOO https://www.opgroeien.be/sites/default/files/tool-documents/praktijkbeschrijving-huiswerkbegeleiding-update.pdf

81 **Jones, S., McMullen, J., Campbell, R., McLaughlin, J., McDade, B., O'Lynn, P., Glen.** (2018) *Multilingual Minds: The Mental Health and Wellbeing of Newcomer Children and Young People in Northern Ireland and the role of the Education Authority Youth Service,* [onderzoeksrapport] Education Authority Northern Ireland https://www.eani.org.uk/sites/default/files/2018-10/EA%20Youth%20Service%20Newcomer%20Research%20Report.pdf
Madziva, R., & J. Thondhlana. 2017. "Provision of Quality Education in the Context of Syrian Refugee Children in the UK: Opportunities and Challenges." Compare: A Journal of Comparative and International Education 47 (6): 942–961.

82 **Henderson, A. T., & Mapp, K. L.** (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement* (Annual Synthesis 2002). Southwest Educational Development Laboratory.

83 **Ishimaru, A. M.** (2017). From Family Engagement to Equitable Collaboration. *Educational Policy, 33*(2), 350–385. https://doi.org/10.1177/0895904817691841

84 **Jeynes, W. H.** (2007). The Relationship Between Parental Involvement and Urban Secondary School Student Academic Achievement: A Meta-Analysis. *Urban Education, 42*(1), 82-110. https://doi.org/10.1177/0042085906293818 (Original work published 2007)

85 **Mertens, C., Seghers, M., De Maegd, K. & Van Kerckhove, C.** (2020). Kan onderwijs zonder welzijn? En vice versa? Antwerpen: Mammoet.

86 **Mertens, C., Seghers, M., De Maegd, K. & Van Kerckhove, C.** (2020). Kan onderwijs zonder welzijn? En vice versa? Antwerpen: Mammoet.
Paniagua, A., and A. D'Angelo. (2017). Outsourcing the State's Responsibilities? Third Sector Organizations Supporting Migrant Families' Participation in Schools in Catalonia and London. *Compare: A Journal of Comparative and International Education* 47 (1): 77–90. doi:10.1080/03057925.2016.115288.

87 **Ishimaru, A. M.** (2017). From Family Engagement to Equitable Collaboration. *Educational Policy, 33*(2), 350–385. https://doi.org/10.1177/0895904817691841

88 **Mertens, C., Seghers, M., De Maegd, K. & Van Kerckhove, C.** (2020). Kan onderwijs zonder welzijn? En vice versa? Antwerpen: Mammoet.

89 **Axford, N., Berry, V., Lloyd, J., Moore, D., Rogers, M., Hurst, A., Blockley, K., Durkin, H., & Minton, J.** (2019). *How can schools support parents' engagement in their children's learning? Evidence from research and practice*. Education Endowment Foundation.

90 **de Vries, P.** (2022). Basisboek coördinator ouderbetrokkenheid - het implementatieboek voor effectieve en efficiënte ouderbetrokkenheid. Dordrecht: Instondo.

91 O.a. **Jehoul, A., Beunen, S., Hamers, N., Schiepers, M., Van den Branden, K., Pulinx, R., Vanderlinde, R. & Vantieghem, W.** (2023). *Taalkrachtige partnerschappen tussen scholen en ouders. Een onderzoek naar productieve interventies voor thuisbetrokkenheid*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.
Rabkin, G., Geffers, S., Hanemann, U., Heckt, M., & Pietsch, M. (2018). Hamburg's Family Literacy project (FLY) in the context of international trends and recent evaluation findings. *International Review of Education*, 64(5), 651-677.
Stauss, K., Koh, E., Johnson-Carter, C., & Gonzales-Worthen, D. (2021). OneCommunity Reads: A Model for Latino Parent-Community Engagement and Its Effect on Grade-Level Reading Proficiency. *Education and Urban Society*, 53(4), 402-424.

92 **Axford, N., Berry, V., Lloyd, J., Moore, D., Rogers, M., Hurst, A., Blockley, K., Durkin, H., & Minton, J.** (2019). *How can schools support parents' engagement in their children's learning? Evidence from research and practice*. Education Endowment Foundation.

93 **Axford, N., Berry, V., Lloyd, J., Moore, D., Rogers, M., Hurst, A., Blockley, K., Durkin, H., & Minton, J.** (2019). *How can schools support parents' engagement in their children's learning? Evidence from research and practice*. Education Endowment Foundation.

94 **Smith, T. E., & Sheridan, S. M.** (2018). The Effects of Teacher Training on Teachers' Family-Engagement Practices, Attitudes, and Knowledge: A Meta-analysis. *Journal of Educational and Psychological Consultation, 29*(2), 128–157. https://doi.org/10.1080/10474412.2018.1460725
Amatea, E. S., Cholewa, B., & Mixon, K. A. (2012). Influencing Preservice Teachers' Attitudes About Working With Low-Income and/or Ethnic Minority Families. Urban Education, 47(4), 801-834. https://doi.org/10.1177/0042085912436846
Ratcliff, N., & Hunt, G. (2009). Building teacher–Family partnerships: The role of teacher preparation programs. *Education*, 129, 495–505.

COLOFON

Auteurs originele leidraad
Education Endowment Foundation (EEF)
Matthew van Poortvliet (EEF), Dr. Nick Axford (Universiteit van Plymouth), en Dr. Jenny Lloyd (Universiteit van Exeter)

Auteurs hertaling
Jan De Mets, Iris Vandevelde en Marie Seghers - senior onderzoekers Expertisecentrum Taal, Diversiteit en Leren, Universiteit Gent, Annelies Jehoul - senior onderzoeker Centrum voor Taal en Onderwijs, KU Leuven, Mariet Schiepers – directeur Centrum voor Taal en Onderwijs, KU Leuven, Wendelien Vantieghem – directeur Expertisecentrum Taal, Diversiteit en Leren, Universiteit Gent

Expertgroep
Rein Callewaert (Ligo Brusselleer), Piet Clottens (SAAMO), Dilek Dürmaz (AGII), Leontien Flussie (Ligo Brusselleer), Kathy Jacobs (Huis van het Kind), Saar Lambrechts (Netwerk Tegen Armoede), Hannelore Lambrights (KOOGO), Katrien Maes (Ligo Brusselleer), Ella Martens (Ligo Brusselleer), Anita Nyame (LEVL), Els Plessers (Erasmus Hogeschool Amsterdam), Leen Prims (Ligo Antwerpen), Emmy Proost (Onderwijsnetwerk Antwerpen), Bianca Roos (AGII), Nassira Saidi (De Schoolbrug vzw), Els Scholiers (Onderwijscentrum Brussel), Els Soenens (AGII), Mariska Storm (Kompanjon vzw), Myrthe Stuit (Hogeschool Rotterdam), Myriam Suetens (SAAMO), Milena Van Braeckel (Onderwijscentrum Gent), Bernadette Vriamont (vzw De Rand), Veerle Vyverman (Go! Ouders), Franciska Wildenboer (Vlaamse Confederatie van Ouders en Oudervereningen vzw)

Gebruikersgroep
Eva De Leeuw (leefschool De Wijsneus Temse), Céline Gillardin (ZAVO Zaventem), Mounia Jaffal (Stedelijke Basisschool De Gele Ballon Antwerpen), Katja Lewijze (Vrije Basisschool De Schatkist Berchem), Evelien Meulders en Joy Vincke (brugfiguren Sint-Niklaas), Karina Sobrado Canas (VTS 3 Sint-Niklaas)

Gelieve te verwijzen naar deze publicatie als
De Mets, J., Vandevelde, I., Seghers, M., Jehoul, A., Schiepers, M., Vantieghem, W. (2026). *Leidraad Samenwerken met ouders.* Stichting Leerpunt. Vlaamse hertaling en opvolgstudie van van Poortvliet, M., Axford, N. & Lloyd, J. (2021). Working with parents to support children's learning. Education Endowment Foundation.

Creative Commons Licentie Naamsvermelding-NietCommercieel (CC BY-NC) Deze licentie staat ieder toe dit werk te downloaden, hergebruiken, her-publiceren, delen met anderen, afgeleide werken te maken en er verder op te werken zolang dit gebeurt met een correcte naamsvermelding en dit voor niet-commerciële doeleinden wordt gebruikt.

Depotnummer
D/2026/16382/02

Datum van publicatie
April 2026

Vormgeving & lay-out
Leerpunt

Met steun van de Vlaamse Overheid

Laat jij ons weten wat je vindt van deze leidraad?
Scan de QR-code en geef jouw mening!

Koning Albert II-laan 15 bus 917, 1210 Brussel
info@leerpunt.be, www.leerpunt.be
09 396 71 48

leerpunt.be

Met steun van de Vlaamse overheid